

**DE VENNOOTSCHAP
TUSSEN (ENKEL) CONTRACT EN RECHTSPERSOON:
DE CONTROVERSE BESLECHT?(*)**

door

Prof. dr. Alain FRANÇOIS
Docent V.U.B.
Advocaat te Brussel

Het Wetboek van vennootschappen heeft zich middels een (beperkt) aantal wijzigingen, o.m. in artikel 60 W.Venn. (oud artikel 13bis Venn.W.) dat een regeling bevat voor de handelingen die worden gesteld namens een vennootschap in oprichting, gemengd in het levendige debat dat is ontstaan n.a.v. het door de Reparatiwetgever van 13 april 1995 afgeschafte systeem waarbij vennootschappen die voorbestemd zijn om rechtspersoonlijkheid te verkrijgen deze zgn. solo consensu verworven. In de bijdrage wordt nagegaan of de vele interpretatievragen die genoemd debat animeerden thans zijn opgelost, dan wel of een nieuwe wetgevende tussenkomst zich opdringt.

INHOUD

INLEIDING (1-5)

- I. DE UITGESTELDE VERKRIJGING VAN DE RECHTSPERSOONLIJKHEID (6-7)
- II. DE CONTROVERSE (8-10)
- III. CONTROVERSE DEELS BESLECHT IN HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN (11-16)
- IV. DE OPRICHTING VAN VENNOOTSCHAPPEN MET RECHTSPERSOONLIJKHEID *REVISITED* (17-22)

BESLUIT (23)

(*) Deze bijdrage is de publicatie van het verslag dat de auteur in opdracht van de Nederlandse Kamer CSW van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat heeft voorbereid. De bijdrage geeft enkel de persoonlijke mening en inzichten van de auteur weer en vertolkt niet het standpunt van de opdrachtgever.

Inleiding

1. Opeenvolgende wetswijzigingen, met het op de vooravond van de eeuwwisseling gestemde Wetboek van vennootschappen(1) als (zeer) voorlopig sluitstuk(2), hebben het vennootschapsrecht in de laatste drie decennia van de twintigste eeuw grondig hertekend(3).

De vennootschapswetgever droeg bij die hertekening pragmatisme doorgaans hoger in het vaandel dan visie(4). Moeilijke, doch niet-temin voor het (bij)sturen van de ontwikkeling van het vennootschapsrecht essentiële (rechtstheoretische) thema's zoals bijvoorbeeld dat van de (contractuele, institutionele, functionele ...) rechtsaard van de

---

(1) Wet van 7 mei 1999 houdende het Wetboek van vennootschappen (*B.S.* 6 augustus 1999). Op de datum van inwerkingtreding van het wetboek (6 februari 2001) verscheen in het Belgisch staatsblad een zgn. „reparatiewet” (wet van 23 januari 2001 tot wijziging van de wet van 7 mei 1999 houdende het Wetboek van vennootschappen en van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen); ook op het in volgende voetnoot genoemde wetsontwerp zijn door de Regering amendementen ingediend die ertoe strekken het Wetboek te „repareren” (zie inz. de amendementen met nrs. 77 t.e.m. 104, *Gedr. St. Kamer* 2000-2001, 1211/013). Zie over het Wetboek, met inbegrip van de op til staande wijzigingen, K. GEENS e.a., *Het Wetboek van vennootschappen en zijn uitvoeringsbesluit. Structuur, artikelsgewijze commentaar en overgangsrecht*, Kalmthout, Biblo, 2002, 498 p.

(2) Bij de redactie van deze bijdrage was het zgn. *Corporate governance-ontwerp* nog geen wet (zie Wetsontwerp houdende wijziging van het Wetboek van vennootschappen alsook van de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnameaanbiedingen, *Gedr. St. Kamer* 2000-2001, nr. 1211/001. Op dit ontwerp werden tal van amendementen ingediend, waaronder diverse door de Regering; zie *Gedr. St. Kamer* 2000-2001, nrs. 1211/002-1211/013). Inmiddels is dat wel het geval (zie Wet van 2 augustus 2002 houdende wijziging van het Wetboek van Vennootschappen alsook van de Wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overname-aanbiedingen, *B.S.* 22 augustus 2002, 36555).

(3) Zie voor een niet limitatieve inventaris van de belangrijkste evoluties K. GEENS, „Overpeinzingen bij bijna een halve eeuw vennootschapsrecht”, *T.P.R.* 2001, 69-84.

(4) Zie ook de kritiek op die wijze van legifereren bij K. BYTTEBIER, „Opzet en algemeen begrippenkader van de Wet van 13 april 1995”, in *De gewijzigde vennootschapswet 1995*, K. BYTTEBIER, R. FELTKAMP en A. FRANCOIS (ed.), Antwerpen, Kluwer, 1996, (3), p. 20, nr. 11 en P. VAN OMMESLAGHE, „Vers une société <autonome>?”, *Liber Amicorum Commission droit et vie des affaires*, Brussel, Bruylant, 1998, p. 388, nr. 1. De wet van 7 mei 1999 houdende het Wetboek van vennootschappen, die met de hulp van een aantal eminente vennootschapsjuristen is voorbereid, vormt hierop ongetwijfeld een uitzondering. Het beperkte opzet van het Wetboek, nl. „het codificeren en met elkaar in overeenstemming brengen (...) van alle wets- en verordeningbepalingen betreffende de handelsvennootschappen of de vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen” (zie art. 110 van de Wet van 13 april 1995), verzette er zich evenwel tegen dat de opstellers ook de fundamentele van het vennootschapsrecht zouden herdenken (zie *Gedr. St. Kamer* 1998-1999, nr. 1838/1, p. 2; F. HELLEMANS, „Terminologische en inhoudelijke vernieuwingen ingevolge het Wetboek van vennootschappen”, in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999*, Kalmthout, Biblo, 2000, (311) p. 312, nr. 1; H. BRAECKMANS, *Het nieuwe Wetboek van vennootschappen*, Antwerpen/Brussel, *C.B.R.* 2000, p. 7, nr. 8 en „Het Wetboek van vennootschappen”, *R.W.* 2000-2001, 1473, nr. 4; zie ook *infra*, nr. 4).

vennootschap(5), of van de (enge of ruime) invulling van het vennootschapsbelang(6) werden (bewust) uit de weg gegaan. Dit resulteerde in een vernieuwd vennootschapsrecht dat, dankzij de verdienstelijke inspanningen van de opstellers van het Wetboek van vennootschappen opnieuw logisch, goed gestructureerd en samenhangend oogt (en ook grotendeels is), doch waarvan de fundamenteen niet langer zeker zijn. De toekomst zal uitwijzen of de onzekere fundamenteen van het moderne vennootschapsrecht geen spreekwoordelijke reus(7) op lemen voeten maken.

De vooral met de praktijk van het vennootschapsrecht begane lezer weze nochtans gerustgesteld(8). Hoewel de titel van deze bijdrage en de voorgaande bedenkingen het omgekeerde kunnen doen vermoeden, wordt hierna niet op zoek gegaan naar deze of gene fundamenteen van het positieve vennootschapsrecht(9). Het behandelde onderwerp zal evenwel toelaten te illustreren hoe de betreffende desinteresse van de vennootschapswetgever voor die fundamenteen ertoe kan leiden dat de door hem betrachte coherentie wordt ondermijnd.

2. De (reparatie)wetgever van 13 april 1995(10) heeft gemeend komaf te moeten maken met het vanuit rechtsvergelijkend oogpunt vrij unieke systeem waarbij een vennootschap-rechtspersoon de rechtspersoonlijkheid *zgn. solo consensu* verwierf. Daartoe volstond het in

---

(5) Ter gelegenheid van de wijziging van de definitie van de vennootschap in artikel 1832 B.W. in het raam van de *zgn. Reparatielwet* van 13 april 1995, benadrukte de Minister uitdrukkelijk de neutraliteit van de wetgever in dit debat. Zie *Gedr. St. Senaat 1994-1995*, nr. 1086/2, 358 („Meer bepaald lijkt het zo te zijn dat (...) met deze terminologie niet wordt vooruitgelopen op eventuele besprekingen over de eigenlijke aard van de vennootschap (contract, oprichting (sic!), structuur, enz.). Dat theoretische debat duurt al meer dan 70 jaar. Het lijkt niet raadzaam dat de wetgever hier de knoop doorhakt, zodat de ingrijpende hervorming van het ontwerp 1086 niet blijft steken omwille van één of andere gebruikte term”).

(6) Zie over de bewuste keuze van de vennootschapswetgever om zich niet in te laten met de invulling van het vennootschapsbelang, A. FRANCOIS, *Het vennootschapsbelang in het Belgisch vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 1999, inz. p. 27 e.v., nr. 20 e.v. In de Memorie van toelichting bij het eerder genoemde Corporate governance-ontwerp laat de vennootschapswetgever zich op het eerste gezicht verleiden tot een ruime invulling van het vennootschapsbelang waar hij de missie van de in het vernieuwde artikel 524 W.Venn. (groepsinterne belangenconflictenregeling) voorziene *zgn. onafhankelijke bestuurders* bepaalt (zie *Gedr. St. Kamer 2000-2001*, nr. 1211/01, p. 22 en 24). Een kritiek op deze, weerom zeer fragmentaire en moeilijk met het positieve vennootschapsrecht te verzoenen benadering, valt buiten het bestek van deze bijdrage.

(7) Alleen al het Wetboek van vennootschappen telt 878 artikelen zodat de vergelijking met de reus geen loutere metafoor is.

(8) terwijl de lezer met academische belangstelling weze uitgedaagd.

(9) Ondergetekende heeft elders de gelegenheid gehad dit uitvoerig te doen. Zie het *supra* in voetnoot 6 geciteerde proefschrift.

(10) Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen gecoördineerd op 30 november 1935, *B.S.* 17 juni 1995, in werking getreden op 1 juli 1996.

de ogen van de wetgever om aan het toenmalige artikel 2 Venn.W.(11) een tweede en een derde lid toe te voegen. Krachtens het tweede lid werd de verwerving van de rechtspersoonlijkheid afhankelijk gemaakt van (en in beginsel met maximum vijftien dagen uitgesteld tot) de neerlegging van een uittreksel van de oprichtingsakte in het vennootschapsdossier dat op de griffie van de rechtbank van koophandel van het gebied waarbinnen de vennootschap haar zetel heeft, wordt bijgehouden. Het op zijn zachtst gezegd sibillijnse derde lid bevatte (blijkbaar) een regeling voor het geval de genoemde neerlegging niet (tijdig?) zou plaatsvinden.

3. De wetgever heeft de gevolgen van zijn vermeende eenvoudige ingreep voor zowel de theorie als de praktijk van het vennootschapsrecht, schromelijk onderschat.

De voorheen bestaande automatische koppeling van de rechtspersoonlijkheid aan het tot stand komen(12) of het verlijden(13) van de oprichtingsakte had tot gevolg dat over de betekenis en het tijdstip van *de oprichting van een vennootschap* niet de minste twijfel kon bestaan: een vennootschap die de wettelijke „roeping” had om een rechtspersoon te zijn(14), was als vennootschap-rechtspersoon opgericht door en vanaf de oprichtingsakte. Hoewel het voormalig artikel 13bis Venn.W.(15) gewag maakte van de *vennootschap in oprichting en vooraleer deze rechtspersoonlijkheid heeft gekregen*, werd door niemand betwijfeld dat de oprichting en de verwerving van rechtspersoonlijkheid samenvielen, zodat een vennootschap-rechtspersoon *in oprichting* was zolang de oprichtingsakte niet was tot stand gekomen, resp. verleden.

De ont koppeling van het tot stand komen, resp. verlijden van de oprichtingsakte en de verwerving van rechtspersoonlijkheid deed grote verwarring ontstaan over de betekenis en het tijdstip van de oprichting van de vennootschap. De uitgestelde verwerving van de rechtspersoonlijkheid had tot gevolg dat de vennootschap-rechtspersoon alvast niet meer was *opgericht* vanaf de *oprichtingsakte* (sic). In

---

(11) Equivalent van het huidige art. 2 W.Venn.

(12) In het geval van een onderhandse akte.

(13) In het geval van een authentieke akte.

(14) Het gaat om de vennootschap onder firma (V.O.F.), de gewone commanditaire vennootschap (Comm.V.), de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (B.V.B.A.), de coöperatieve vennootschap met (C.V.B.A.) of zonder beperkte aansprakelijkheid (C.V.O.A.), de naamloze vennootschap (N.V.), de commanditaire vennootschap op aandelen (Comm.V.A.) en, sinds hun integratie in het Wetboek, het economisch samenwerkingsverband (E.S.V.) en de landbouwvennootschap (L.V.) (zie art. 2, §§ 2 en 3 W.Venn.).

(15) Equivalent van het huidige art. 60 W.Venn.

de mate dat kon worden aangenomen dat de oprichtingsakte reeds had geleid tot de oprichting van een louter contractuele vennootschap (bij gebreke aan rechtspersoonlijkheid)(16), bleef het evenwel mogelijk om *de oprichting* aan het tijdstip van de oprichtingsakte vast te knopen.

Bovenstaande verwarring breidde zich begrijpelijkerwijze uit tot de interpretatie van diverse vennootschapswettelijke bepalingen, waaronder het reeds genoemde artikel 13bis Venn.W.(17), die al dan niet uitdrukkelijk op de oprichting van de vennootschap zijn geënt, en dewelke door de (reparatie)wetgever van 1995 ongemoeid waren gelaten.

Voorals de notarissen zaten met de handen in het haar. Zij werden als specialisten van de oprichting immers met de praktische consequenties van het slordige en ondoordachte gesleutel van de wetgever geconfronteerd. Tal van auteurs waaronder menig notaris kropen in de pen in een poging om voorstellen te formuleren voor de talrijke interpretatieproblemen waartoe de wetwijziging in de dagelijkse praktijk aanleiding gaf. Eén en ander resulteerde in een bont gekleurde rechtsleer waarin zich diverse stromingen met vaak diametraal tegenovergestelde standpunten, aftekenden(18).

---

(16) Zie voor een goed onderbouwd betoog in die zin A. DE WULF, „De constitutieve neerlegging van de oprichtingsakte en de notariële praktijk”, *T. Not.* 1998, 3-45.

(17) Thans artikel 60 W.Venn. Zo rees bijvoorbeeld discussie over de toepassing van deze bepaling in de (tussen)periode na het verlijden resp. tot stand koming van de oprichtingsakte en de neerlegging; over het beginpunt van de door die bepaling voorziene termijnen: datum van de oprichtingsakte of neerlegging?

(18) Zie o.m. H. BERQUIN en Y. DECHAMPS, „Een andere kijk op artikel 2 Venn.W.”, *N.F.M.* 1997, 37-45; F. BOUCKAERT, *Notarieel vennootschapsrecht. N.V. en B.V.B.A.*, I, Antwerpen, Kluwer, 1997, 98-100, 113-116, 186-187 en 284-285; F. BOUCKAERT en J. VERSTAPPEN, „Enkele voor de notariële praktijk belangrijke gevolgen van de uitgestelde verwerving van de rechtspersoonlijkheid door vennootschappen”, *T. Not.* 1996, 439-456; K. BYTTEBIER, „Opzet en algemeen begrippenkader van de Wet van 13 april 1995”, in *De gewijzigde vennootschapswet 1995*, K. BYTTEBIER, R. FELTKAMP en A. FRANCOIS (eds.), Antwerpen, Kluwer, 1996, (3), p. 43-64, nr. 31-49; J. DEVROE, „Le nouvel article 2 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales”, *Rev.Not.b.* 1997, 517-519; M. DE WOLF, „Ombres et lumières des nouvelles règles d'acquisition de la personnalité juridique”, *R.P.S.* 1996, 415-424; A. DE WULF, „De 'constitutieve neerlegging' van de oprichtingsakte en de notariële praktijk”, *V&F* 1997, 14-24 en „De constitutieve neerlegging van de oprichtingsakte en de notariële praktijk”, *T. Not.* 1998, 3-45; H. DU FAUX, „Zal artikel 13bis Vennootschappenwet na 1 juli 1996 nog toepasselijk zijn na de ondertekening van de vennootschapsakte?”, *T. Not.* 1996, 269-271; H. DU FAUX, „Bevoegdheid van de bestuurders van een N.V. voordat deze rechtspersoonlijkheid bezit”, *T. Not.* 2000, 383-385; K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwende”, in *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblio, 1995, (13) inz. p. 15-23; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS en J. VANANROYE, „Overzicht van rechtspraak Vennootschappen (1992-1998)”, *T.P.R.* 2000, nrs. 73-88; S. GILCART, „Loi de Réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés: influences étrangères et impact d'une réforme capitale”, *R.P.S.* 1996, 229-299;

4. Oorspronkelijk bedoeld als een coördinatie bij koninklijk besluit van het bestaande vennootschapsrecht(19) is het Wetboek van vennootschappen uiteindelijk een bij wet vastgelegde codificatie geworden(20). De wettelijke basis maakte het mogelijk om wijzigingen *ten gronde* aan te brengen. De opstellers van het Wetboek hebben zich evenwel opgelegd van die mogelijkheid slechts beperkt en strikt doelmatig gebruik te maken: enkel wijzigingen die noodzakelijk zijn om te komen tot een logisch, goed gestructureerd en samenhangend Wetboek werden in aanmerking genomen(21). Zodoende werden blijkens de voorbereidende werken, drie categorieën van wijzigingen van de bestaande vennootschapsregelgeving doorgevoerd: (i) er zijn de wijzigingen die noodzakelijk zijn om gestalte te kunnen geven aan de nieuwe structuur die de vennootschapswetgeving met de codificatie verkrijgt; (ii) vervolgens zijn er de bepalingen die voorheen in koninklijke besluiten waren opgenomen en thans gelet op hun belang tot wet zijn verheven; (iii) tenslotte zijn er de wijzigingen aan vennootschapswettelijke bepalingen „die ofwel volgens een quasi-eensluidende doctrine anders moesten gelezen worden dan ze letterlijk luidden, ofwel moeten veranderd worden om aan nutteloze en weinig principiële discussies in de rechtsleer een einde te stellen”(22).

J.M. GOLLIER en P. MALHERBE, *Les sociétés commerciales. Lois des 7 et 13 avril 1995*, Brussel, Larcier, 1996, inz. p. 22-28; J. F. LEDOUX en H. MICHEL, „Engagements pris au nom d'une société en formation”, *Rev.Not.B.* 1996, 254-272; J.-F. LEDOUX en H. MICHEL, „L'acquisition de la personnalité juridique par une société: vers une interprétation médiane”, *Rev.Not.b.* 2000, 6-15; S. ODEURS, „Verbintenissen aangegaan in naam van een vennootschap in oprichting”, in *Bestendig handboek vennootschap en aansprakelijkheid*, A. VAN OEEVELEN, P. ERNST, A. FRANCOIS en M. VAN PASSEL (ed.), Kluwer, Antwerpen, losbl., I.2.22-I.2.56; R. TAS, „Een vennootschap is pas opgericht in de zin van artikel 13bis Venn.W. als zij rechtspersoonlijkheid heeft verkregen”, *T.R.V.* 1996, 523-531; R. TAS, „Artikel 60 W.Venn.”, in H. BRAECKMANS, K. GEENS en E. WYMEERSCH, *Comm. Venn. en Veren.*, Antwerpen, Kluwer, losbl., 115-153; B. VAN BRUYSTEGEM, „De uitgestelde verkrijging van de rechtspersoonlijkheid van handelsvennootschappen en het handelen in naam van een vennootschap in oprichting: aandachtspunten”, in *25 jaar Boekhoudwet. Liber Amicorum Michel van der Linden*, Diegem, Ced. Samsom, 2000, 181-192. Een aantal parlementaire vragen leidden ertoe dat ook de Minister zich in het debat mengde: zie de vragen nr. 871-874 (4 en 5 juni 1998) en nr. 1377 (12 mei 1998) van kamerlid S. Creyf, *Vr. & Antw.* Kamer GZ 1997-1998, resp. 18753-18756 en 18320; voor de antwoorden van de minister op de vragen, zie *Vr. & Antw.* Kamer GZ 1997-1998, 19667 tot 19673 (vragen 871-874) en 19090-19091 (vraag 1377).

(19) Zie art. 110 van de reeds genoemde wet van 13 april 1995.

(20) Zie voor de redenen van deze omschakeling, *Gedr. St.* Kamer 1998-1999, nr. 1838/1, 1-2 en de bespreking bij o.m. F. HELLEMANS, „De codificatie van het vennootschapsrecht. Tijd voor legislative governance?”, in *Knelpunten van dertig jaar vennootschapsrecht*, Kalmthout, Biblio, 1999, (379) p. 384-386, nr. 8-10.

(21) Zie *Gedr. St.* Kamer, nr. 1838/1, p. 2.

(22) Zie *Gedr. St.* Kamer, nr. 1838/1, p. 16-19. Zie voor een meer genuanceerde indeling van de inhoudelijke wetswijzigingen doorgevoerd in het Wetboek, F. HELLEMANS, „Terminologische en inhoudelijke vernieuwingen ingevolge het Wetboek van vennootschappen”, *l.c.*, 311-348 (hij onderscheidt vijf categorieën van wijzigingen).

Het minimalisme en de doelmatigheid die de opstellers van het Wetboek als maatstaf hanteerden om inhoudelijke wijzigingen door te voeren, diende niet te verhinderen dat zij de vennootschapswettelijke bepalingen inzake de oprichting van de vennootschappen met rechtspersoonlijkheid *ten gronde* zouden wijzigen. De naar haar impact onderschatte wijziging van die oprichtingsbepalingen door de reparatiewetgever, had immers hun logica, structuur en samenhang overhoop gehaald, met alle gevolgen vandie voor de rechtszekerheid.

Eén en ander is natuurlijk ook de opstellers van het Wetboek niet ontgaan. Een aantal wijzigingen aan vnl. artikel 13*bis* Venn.W. (nieuw artikel 60 W.Venn.) en, in mindere mate aan artikel 2 Venn.W. (nieuw artikel 2 W.Venn.) en artikel 1863 B.W. (nieuw artikel 52 W.Venn.) diende terug orde op zaken te stellen in *oprichtersland-schap*. O.m. de wijziging aan de regeling betreffende de verbintenissen in naam van een vennootschap in oprichting (nieuw artikel 60 W.Venn./oud artikel 13*bis* Venn.W.) werd in de voorbereidende werken als voorbeeld genoemd van de zopas onderscheiden derde categorie van wijzigingen aangebracht door het Wetboek(23). Zowel de voor de hier behandelde problematiek niet echt passende (en zelfs ietwat oneerbiedige) omschrijving van die derde categorie van wijzigingen(24), als de vaststelling dat alle overige wetsbepalingen die zich op de oprichting enten ongemoeid werden gelaten, laten (terecht of ten onrechte) uitschijnen dat de wetgever ook nu weer niet alle gerezen controverses zal hebben beslecht.

5. Het vervolg van deze bijdrage bestaat uit vier delen. Na een korte situering van het door de wetgever van 1995 ingevoerde „systeem” van uitgestelde verwerving van de rechtspersoonlijkheid (I) wordt aandacht besteed aan de punten van controverses waartoe dat systeem aanleiding heeft gegeven (II). Vervolgens worden de door het Wetboek aangebrachte wijzigingen besproken en wordt *prima facie* nagegaan in welke mate zij de gerezen controverses hebben beslecht (III). Een nadere analyse van de door het Wetboek aangebrachte wijzigingen zal tenslotte definitief uitsluitsel brengen over de vraag of de oprichtingsbepalingen van het Wetboek al of niet een logisch, gestructureerd en samenhangend geheel uitmaken en of de in het vorige

---

(23) Zie *Gedr. St. Kamer* 1998-1999, nr. 1838/1, inz. p. 19.

(24) Van een zgn. quasi-eensluitende doctrine was *in casu* geen sprake, terwijl de oprichtingsperikelen bezwaarlijk als „nutteloze en weinig principiële discussies in de rechtsleer” zijn af te doen.

deel blootgelegde resterende twistpunten enkel middels een nieuw wetgevend optreden zijn te beslechten (IV). De bijdrage wordt uitgeleid met een besluit.

I. De uitgestelde verkrijging van de rechtspersoonlijkheid

6. Tot de inwerkingtreding van de (reparatie)wet van 13 april 1995 kwam de vennootschap-rechtspersoon tot stand op het ogenblik dat de overeenkomst(25) was aangegaan (artikel 1843 B.W.)(26). Het betrof een systeem dat althans voor de oprichting van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid uniek was in de Europese Unie(27), nu de vennootschapswetgevingen van de meeste lidstaten constitutieve oprichtingsvereisten voorschrijven(28).

Met de afschaffing van het zgn. systeem van de vrije oprichting(29) t.v.v. een formalistisch systeem beoogde de wetgever naar eigen zeggen het Belgische vennootschapsrecht op de meeste buitenlandse rechtstelsels af te stemmen(30).

---

(25) In het geval van een éénpersoonsvennootschap gaat het om een verbintenis door eenzijdige wilsuïting (zie het sinds de invoering van de éénpersoonsvennootschap herhaaldelijk gewijzigde artikel 1832 B.W., thans — in opnieuw gewijzigde vorm — hernomen in artikel 1 W.Venn.).

(26) Dit artikel is hernomen (op de vervanging van het woord „contract” door „overeenkomst” na) als artikel 20 W.Venn.

(27) K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwewende”, *l.c.*, p. 15, nr. 1. Het Luxemburgse vennootschapsrecht kende eenzelfde systeem (zie S. GILCART, „Loi de réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés”, *l.c.*, p. 254-255, nr. 28).

(28) Zie de rechtsvergelijkende studie bij V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, Brussel, Bruylant, 1995, inz. p. 65 e.v., nr. 74 e.v. en p. 326 e.v., nr. 370 e.v. en bij S. GILCART, „Loi de réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés”, *l.c.*, inz. p. 237 e.v., nr. 9 e.v.

(29) Zie over de diverse systemen van oprichting van een rechtspersoon, V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, p. 72 e.v., nr. 80 e.v. (zij onderscheidt benevens het formalistische systeem en dat van de vrije oprichting, nog het systeem van concessie). Zie ook S. GILCART, „Loi de réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés”, *l.c.*, p. 235-237, nr. 8.

(30) *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 20. De Minister verantwoordde de wetwijziging ook onder verwijzing naar de Europese Commissie die met het oog op de eenmaking van de regels inzake oprichting op dergelijke wijziging zou hebben aangedrongen (*Ibid.*, p. 473). Zowel GEENS („De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwewende”, *l.c.*, p. 15-17, nr. 2 en 3) als GILCART („Loi de réparation et acquisition de la personnalité morale en droit des sociétés”, *l.c.*, p. 249-252, nr. 24-25) hebben evenwel op overtuigende wijze aangetoond dat er geen Europeesrechtelijke verplichting bestaat om naar het formalistische systeem van oprichting over te stappen.

De combinatie van het (unieke) systeem van de vrije oprichting en de (door de meeste rechtstelsels erkende) zgn. leer van de typedwang („*cadres légaux obligatoires*”)(31) had de Belgische rechtspraak en rechtsleer ertoe gebracht het vanuit rechtsvergelijkend oogpunt alweer uniek(32) leerstuk van de zgn. onregelmatige vennootschap (onder firma) te ontwikkelen(33). Dit laatste leerstuk maakte het onmogelijk voor twee of meer personen om op een openbare en duurzame(34) wijze een handelsbedrijf uit te oefenen, zonder de rechtsvorm van één van de door de wet opgesomde handelsvennootschappen met rechtspersoonlijkheid aan te nemen. Bij gebreke aan een uitdrukkelijke of geldige keuze voor één van die rechtsvormen d.m.v. een oprichtingsakte, werd de feitelijke openbare en duurzame uitoefening van een handelsbedrijf gekwalificeerd als een species van (doorgaans) de eerste vorm, nl. de vennootschap onder firma(35).

Aangemoedigd door de rechtsleer(36) en mogelijk onder druk van een klimaat van (groeïende) concurrentie onder (vennootschaps)wetgevers(37) heeft de (reparatie)wetgever besloten komaf te maken met

---

(31) Krachtens deze leer, die geldt in de meeste landen, dient een vennootschap-rechtspersoon noodzakelijkerwijs te worden opgericht in één van de door de wet voorziene vormen. Zie V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, p. 331, nr. 376.

(32) Zie V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, inz. p. 333 e.v., nr. 377 e.v. en het besluit op p. 339, nr. 384.

(33) *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 20-23. Zie voor een glasheldere samenvatting van dit leerstuk, K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschud voor de eeuwewende”, *l.c.*, p. 18-23, nr. 5-11 en de verwijzingen aldaar naar rechtsleer en rechtspraak.

(34) Die kwalificatie strekt ertoe de stille handelsvennootschap (niet openbaar) en de tijdelijke handelsvennootschap (niet duurzaam), waarvan de wet uitdrukkelijk bepaalde (art. 3 Venn.W.) en bepaalt (art. 2, § 1 W.Venn.) dat zij geen rechtspersoonlijkheid hebben, uit te sluiten.

(35) De V.O.F. is immers de eenvoudigste rechtsvorm van de vennootschap met rechtspersoonlijkheid, terwijl hij tevens de meeste garanties biedt ter bescherming van derden (de vennoten zijn immers hoofdelijk en onbeperkt aansprakelijk). Zie V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, p. 333, nr. 377.

(36) Zie inz. M. COIPEL, „Suggestion de loi en vue de mettre fin à l’acquisition obligatoire de la personnalité morale par les sociétés à objet commercial”, *Suggestion de loi n° 9*, in *Mélanges de suggestions de lois en hommage à P. Harmel*, Luik, Story, 1992, p. 49-50; zie ook V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, p. 340, nr. 384 en p. 581, nr. 670. Beide auteurs worden in de voorbereidende werken geciteerd. Zie voorts de onuitgegeven bijdrage van I. CORBISIER, „Pour une nouvelle dimension contractuelle et une personnalité morale non obligatoire en droit des sociétés”, in *Journées Juridiques J. Dabin*, 1992.

(37) Zie daarover o.m. K. GEENS, „Overpeinzingen bij bijna een halve eeuw vennootschapsrecht”, *l.c.*, p. 78, nr. 16; E. WYMEERSCH, „Krachtlijnen inzake de ontwikkeling van het vennootschapswezen”, *Financial Law Institute Working Paper Series*, WP 2000-12a, U.Gent, november 2000, p. 3, nr. 8 e.v. (www.law.rug.ac.be/fli); A. FRANCOIS, *Het vennootschapsbelang in het Belgische vennootschapsrecht*, p. 85-86, nr. 67; I. CORBISIER en P. NICAISE, „S.A.S.: un exemple à suivre?”, *D.A.O.R.* 1994, nr. 33, (43) 73-76, nr. 42.

het als belemmerend⁽³⁸⁾ ervaren leerstuk van de onregelmatige vennootschap (onder firma). Dit gebeurde door één van de peilers van het leerstuk, nl. het systeem van de vrije oprichting, te vervangen door een (formalistisch) systeem waarbij, zoals in de meeste van de ons omringende rechtstelsels, de verwerving van de rechtspersoonlijkheid van het vervullen van een formaliteit (*in casu* de neerlegging van een uittreksel uit de oprichtingsakte) afhankelijk wordt gesteld. Een openbaar en duurzaam handelsbedrijf dat niet die formaliteit vervult, verkrijgt derhalve niet langer de rechtspersoonlijkheid, doch zal, mits de constitutieve bestanddelen daarvan aanwezig zijn, een commerciële maatschap uitmaken⁽³⁹⁾.

7. Het vergde in de ogen van de (reparatie)wetgever slechts enkele pennetrekken om voorgaande doelstelling te realiseren.

i) Artikel 2 Venn.W.⁽⁴⁰⁾ dat een — nog steeds als limitatief te beschouwen — opsomming gaf van de handelsvennootschappen met rechtspersoonlijkheid, werd vooreerst aangevuld met een tweede lid, waarin werd bepaald dat de opgesomde vennootschappen slechts de rechtspersoonlijkheid verkrijgen vanaf de dag van de in artikel 10, § 1, eerste lid Venn.W.⁽⁴¹⁾bedoelde neerlegging (m.n. de neerlegging van een uittreksel uit de oprichtingsakte, binnen de vijftien dagen na de dagtekening van de definitieve akte, ter griffie van de rechtbank van koophandel van het gebied waarbinnen de vennootschap haar zetel heeft). Meer was er niet nodig om, met behoud van de zgn. typedwang, komaf te maken met het systeem van de vrije oprichting t.v.v. dat van het formalisme. Eén en ander betekende meteen het einde van de leer van de onregelmatige vennootschap (onder firma).

---

(38) Zie kritisch aangaande de economische opportuniteit van de leer van de onregelmatige V.O.F., V. SIMONART, *La personnalité morale en droit privé comparé*, p. 339, nr. 384 („*Cette règle est assurément de nature à décourager l'implantation en Belgique de joint ventures ou de consortiums, d'autant plus que ceux-ci peuvent se constituer dans d'autres pays, sous la forme d'une B.G.B.-Gesellschaft ou d'une société simple par exemple, sans avoir à craindre la personnalité irrégulière que leur impartit le droit belge*”).

(39) *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 21-22. Met Geens is vast te stellen dat het regime van de handelsvennootschappen aldus verder op gelijke voet met dat van de burgerlijke vennootschappen wordt geplaatst: zoals de oprichters van een burgerlijke vennootschap hebben ook de oprichters van een handelsvennootschap de keuze om een maatschap zonder rechtspersoonlijkheid dan wel een vennootschap-rechtspersoon in één van de vormen opgesomd in de (het) wet(boek) op te richten (K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschud voor de eeuwwende”, *l.c.*, p. 18, nr. 5).

(40) Vgl. het hierna nader besproken art. 2 W.Venn.

(41) Die bepaling werd geherformuleerd in art. 68, eerste lid W.Venn.

De leer van de onregelmatige vennootschap (onder firma) had echter een belangrijke derdenbeschermende werking, die de wetgever niet teloor wilde laten gaan(42). Vandaar dat nog twee bijkomende wetswijzigingen werden doorgevoerd.

ii) Vooreerst werd aan artikel 2 Venn.W.(43) een derde lid toegevoegd dat als volgt luidde: „Bij gebreke van de in het vorige lid bedoelde neerlegging, wordt de vennootschap die daden van koop-handel tot doel heeft en, noch een vennootschap in oprichting is, noch een tijdelijke vereniging of een vereniging bij wijze van deelneming, beheerst door de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en, indien ze een vennootschap onder firma is, door artikel 17”.

Uit de (zeer summiere) verantwoording van het subamendement dat aan de basis lag van de geciteerde bepaling, is af te leiden dat zij twee zaken beoogde(44).

De bepaling zou enerzijds verduidelijken dat „*de beoogde vennootschappen een rechtsstatuut hebben dat aan derden dezelfde waarborgen biedt als het huidige recht*”(45).

Nauw daarmee verbonden zou zij anderzijds onderstrepen dat de openbare en duurzame handelsvennootschap waarvan de oprichtingsakte niet is neergelegd en die geen vennootschap in oprichting is, niet nietig is, doch van rechtspersoonlijkheid verstoken blijft en aan de regels betreffende de maatschap onderworpen is(46).

De goede bedoelingen van de wetgever ten spijt, maakten zowel de verwijzing naar het ingevolge de wettelijke ingreep niet langer duidelijke „vennootschap in oprichting” als de verwijzing naar de regeling

---

(42) Zie *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 26 en p. 472-473. Professor Dieux, die fungeerde als expert in de Senaatscommissie die zich over het ontwerp van (reparatie)wet diende uit te spreken, toonde zich blijkens de voorbereidende werken geen voorstander van de besproken wetswijziging(en), die derden minder goed zou(den) beschermen dan het geval is onder het leerstuk van de onregelmatige vennootschap (onder firma); bij gebreke aan een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid van de commerciële maatschap, komen de schuldeisers van de vennootschap immers in concurrentie met de persoonlijke schuldeisers van de vennoten (zie *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 472-473).

(43) Vgl. het hierna nader besproken art. 2, § 4, laatste lid W.Venn.

(44) *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 26.

(45) *Ibid.* Dit motief werd herhaald n.a.v. de bespreking van de door het ontwerp voorgestelde wijzigingen aan art. 1863 B.W. (zie *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 472-473; zie daarover, *infra*, dit randnummer, iii)). Uit het betoog van Dieux in de Senaatscommissie is af te leiden dat dit enigszins een „overstatement” is (zie *supra*, noot 42). Geens heeft nochtans aangetoond dat de verschillen tussen de vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid en de vennootschappen met zgn. onvolkomen rechtspersoonlijkheid eerder bescheiden zijn (zie K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuw-wende”, *l.c.*, p. 24-39, nr. 13-36).

(46) *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, p. 26.

van de vennootschap onder firma(47) van de geciteerde bepaling één van de meest dubbelzinnige van de reparatiewet.

iii) Tenslotte werd artikel 1863 B.W.(48) aldus gewijzigd dat ook werd rekening gehouden met de (nieuwe) hypothese dat de maatschap een commercieel doel heeft, in welk geval de vennoten niet slechts voor een gelijk deel (burgerlijke maatschap), maar hoofdelijk ten aanzien van derden tot de schulden van de vennootschap zijn gehouden (commerciële maatschap)(49).

II. De controverses

8. De zopas besproken, al bij al bescheiden, wetswijzigingen laten niet vermoeden dat zij aanleiding hebben gegeven tot één van de opmerkelijkste controverses in de vennootschappelijke rechtsleer en rechtspraktijk van de jaren negentig(50). Evenzeer als in de gewijzigde bepalingen zélf, is de oorzaak daarvoor te zoeken in het feit dat diverse andere bepalingen die ook op de oprichting van vennootschappen (inz. die met rechtspersoonlijkheid) betrekking hebben, onaangevoerd werden gelaten. Zonder exhaustief te willen zijn, was dat het geval voor o.m. de volgende bepalingen:

- hoewel de definitie van de vennootschap (oud artikel 1832 BW)(51) in de Reparatiewet werd herschreven(52) om o.m. rekening te houden met de eveneens door die wet in het leven geroepen vennootschap met een sociaal oogmerk (V.S.O.), werd daarin niet tot

---

(47) Met Geens is aan te nemen dat de verwijzing naar de regeling van de V.O.F. (inz. art. 17 Venn.W., thans art. 204 W.Venn.) er niet zozeer toe strekte aan te geven dat de vennoten van de commerciële maatschap, zoals die van de V.O.F. hoofdelijk gehouden zijn voor de gemeenschappelijke schulden, doch vnl. beoogde te onderlijnen dat de vennoten (hoofdelijk) verbonden zijn in alle gevallen waarin een vennoot onder de firma (art. 204 W.Venn. spreekt thans van „namens de vennootschap”) tekent, zelfs indien hij daartoe niet uitdrukkelijk was gemandateerd (K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwwende”, *l.c.*, p. 22-23, nr. 11). Met de besproken verwijzing wilde de wetgever er blijkbaar op attenderen dat in dat geval de regel van artikel 1862 B.W. (nieuw artikel 51 W.Venn.) niet geldt. Artikel 1859, 1° B.W. (nieuw artikel 36, 1° W.Venn.), dat in beginsel slechts geldt in de onderlinge verhouding tussen vennoten en dat voorziet in een stilzwijgend mandaat van de ene aan de andere vennoot bij gebreke aan bijzondere bepalingen omtrent het beheer, krijgt daardoor a.h.w. een externe draagwijdte.

(48) Die bepaling is geherformuleerd in art. 52 W.Venn. (zie *infra*).

(49) Het betreft een wettelijke toepassing van het aloude gebruik van de hoofdelijke gehoudenheid van handelaars-medeschuldenaars. Zie *Gedr. St. Senaat* 1993-1994, nr. 1086/2, p. 472.

(50) Zie *supra*, nr. 3, inz. voetnoot 18.

(51) Equivalent van het deels geherformuleerde artikel 1 W.Venn.

(52) Zie over de opeenvolgende definities van de vennootschap, A. FRANCOIS, *Het vennootschapsbelang in het Belgische vennootschapsrecht*, p. 181-188, nrs. 148-152.

uitdrukking gebracht dat de oprichting van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid voortaan in twee stappen (oprichtingsakte én neerleggingsformaliteit) gebeurt; o.m. de bewoordingen „*een vennootschap wordt opgericht bij een contract...*” bleven (en blijven) de gedachte uitdrukken dat een vennootschap (ongeacht of zij rechtspersoonlijkheid heeft) is *opgericht* vanaf het verlijden of tot stand komen van de oprichtingsakte(53); die gedachte werd in het voormalige artikel 1832 B.W. nog versterkt door het (niet in de huidige definitie van artikel 1 W.Venn. hernomen) laatste lid dat bepaalde dat de vennootschap „*slechts rechtspersoonlijkheid verkrijgt wanneer de wet dat bepaalt*”, waarmee de wetgever de oprichting van de vennootschap van het eventueel verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid leek te willen onderscheiden(54);

- dezelfde gedachte bleef (en blijft) uitgedrukt door voormalig artikel 1843 B.W., thans artikel 20 W.Venn., volgens hetwelke „*de vennootschap begint van het ogenblik dat het contract(55) is aangegaan, tenzij daarbij een ander tijdstip bepaald is*”;
- hetzelfde gold (en geldt) voor voormalig artikel 4 Venn.W., thans artikel 66 W.Venn. waarin de vorm van de oprichtingsakte van de vennootschappen met rechtspersoonlijkheid wordt geregeld(56);
- de door de Reparatiwetgever ongemoeid gelaten regeling voor verbintenissen aangegaan in naam van een vennootschap in oprichting (oud artikel 13bis Venn.W., thans het wél gewijzigde artikel 60 W.Venn)(57) leek dan weer grond te geven aan de interpretatie dat de vennootschap *in oprichting* was zolang zij geen rechtspersoonlijkheid had verkregen(58);
- ook de in voormalig artikel 13ter Venn.W. opgenomen gronden van nietigheid, thans in de artikelen 227 (B.V.B.A.), 403 (C.V.B.A.) en 454 (N.V.) grotendeels hernomen, en waarvan de eerste verwijst

---

(53) Waarbij „akte” voor de vennootschappen die niet zijn onderworpen aan voormalig artikel 4 Venn.W. (thans artikel 66 W.Venn.) ruim is te begrijpen in de zin van „overeenkomst”.

(54) Zie A. DE WULF, „De constitutieve neerlegging van de oprichtingsakte en de notariële praktijk”, *l.c. (T. Not.)*, p. 20, nr. 30.

(55) Artikel 20 W.Venn. verwijst naar „de overeenkomst” i.p.v. „het contract”.

(56) Zie b.v. volgende bewoordingen: „Vennootschappen onder firma, gewone commanditaire vennootschappen (...) worden, op straffe van nietigheid, opgericht bij een bijzondere akte, hetzij een authentieke, hetzij een onderhandse (resp., in het Wetboek, „opgericht bij een authentieke of een onderhandse akte”)”. Over de constitutieve neerleggingsformaliteit wordt niet gerept.

(57) Zie over de nieuwe regeling, *infra*.

(58) Zie de bewoordingen „zij die in naam van een vennootschap in oprichting en vooraleer deze rechtspersoonlijkheid heeft verkregen”. Daarover, R. TAS, „Een vennootschap is pas opgericht in de zin van artikel 13bis Venn.W. als zij rechtspersoonlijkheid heeft verkregen”, *l.c.*, p. 523 e.v.

naar het geval dat „*de oprichting niet bij authentieke akte*(59) heeft plaatsgehad”, bleven (en blijven) onaangeroerd;

- hetzelfde gold (en geldt) voor de voor elk van de vennootschappen met rechtspersoonlijkheid — en dan inzonderheid deze met een beperking van aansprakelijkheid — specifieke oprichtingsbepalingen. Weerom bleef (en blijft) een aantal daarvan de gedachte uitdrukken dat de vennootschap is opgericht vanaf het verlijden van de oprichtingsakte: dat was (en is) bijvoorbeeld het geval voor het voormalige artikel 29*bis*, vijfde tot zevende lid Venn.W. (thans hernomen in de artikelen 311 (B.V.B.A.), 399 (C.V.B.A.) en 449 (N.V.) W.Venn.) dat voorziet in een vrijgave van de op een bijzondere rekening gestorte inbrengen in geld nadat „*de optredende notaris aan de instelling bericht heeft gegeven van het verlijden van de akte*”(60)(61).

9. De combinatie van het sibillijnse artikel 2 § 3 Venn.W. (thans het licht gewijzigde artikel 2 § 4 W.Venn.)(62) met de niet op de nieuwe regeling afgestemde andere wetsartikelen betreffende de oprichting, kon niet anders dan resulteren in interpretatieproblemen waarin de vraag *wanneer een vennootschap die is voorbestemd om rechtspersoonlijkheid te verwerven nu eigenlijk is opgericht*, centraal stond. Vermits het als gevolg van die problemen niet langer eensluidende antwoord op die vraag bepalend was voor de toepassing van diverse oprichtingsbepalingen en -praktijken, was rechtsonzekerheid troef.

Een meerderheid van de auteurs verdedigde de opvatting dat de vennootschap die de „roeping” had om rechtspersoonlijkheid te ver-

---

(59) Het Wetboek heeft het over de oprichting die „niet in de vereiste vorm heeft plaatsgehad”.

(60) Zie ook de aanhef van de bepaling: „in geval van inbreng in geld, te storten bij het verlijden van de akte, wordt dat geld vóór de oprichting van de vennootschap bij storting of overschrijving gedeponerd op een bijzondere rekening”. Vermits een bewijs van deponering aan de akte is te hechten, kan er geen twijfel over bestaan dat de wetgever hier met „oprichting” verwijst naar het verlijden van de oprichtingsakte. Dat geldt b.v. ook voor de bepalingen die de storting van het kapitaal bij oprichting regelen (oud art. 29, 120 en 147*bis* Venn.W., thans de artikelen 223 (B.V.B.A.), 397-398 (C.V.B.A.) en 448 (N.V.) W.Venn., nu de naleving daarvan in de oprichtingsakte is te vermelden. Zo ook voor het voormalige artikel 29*ter* Venn.W. (thans hernomen in de artikelen 215 (B.V.B.A.), 391 (C.V.) en 440 (N.V.) W. Venn.) dat voorschrijft dat de oprichters *vóór de oprichting* aan de optredende notaris een financieel plan dienen te overhandigen dat door de notaris moet worden bewaard.

(61) Zie b.v. ook voormalig artikel 31 Venn.W. (thans hernomen in artikel 450 W.Venn.) dat bepaalde (bepaalt) dat de (naamloze) vennootschap kan worden opgericht bij een of meer authentieke akten.

(62) Zie over die wijzigingen, *infra*.

krijgen een zgn. *vennootschap in oprichting* bleef tot op het ogenblik dat zij ingevolge het vervullen van de constitutieve formaliteit van neerlegging de rechtspersoonlijkheid ook effectief had verworven(63). Tot zolang kon derhalve toepassing worden gemaakt van de bepalingen die het handelen namens een vennootschap in oprichting regelen(64). Binnen die groep van auteurs was er evenwel geen eensgezindheid nopens het statuut van de vennootschap in de saisine (i.e. de periode tussen het verlijden of tot stand komen van de oprichtingsakte en de neerlegging). Volgens sommigen bestond de vennootschap reeds als (commerciële) maatschap(65). Anderen leken te verdedigen dat dit slechts het geval is voor zij die in de tussenperiode zouden handelen namens de („onbestaande”) vennootschap, zonder te vermelden dat zij bij gebreke aan neerlegging nog *in oprichting* is(66). Een minderheidsstelling in de rechtsleer luidde dat de vennootschap wel degelijk nog steeds is *opgericht* op het ogenblik van het verlijden of tot stand komen van de oprichtingsakte en dat de formaliteit van neerlegging er enkel toe strekt aan de vennootschap (die reeds als maatschap bestaat en waarop de bepalingen van de statuten, tenzij ze strijden met dwingende regels van gemeen vennootschapsrecht, reeds van toepassing zijn) een van de vennoten onderscheiden rechtspersoonlijkheid te verlenen. In de periode tussen het verlijden of het tot stand komen van de oprichtingsakte en de neerlegging kan in die opvatting derhalve geen toepassing meer worden gemaakt van de bepalingen die het handelen namens een *vennootschap in oprichting* regelen(67).

---

(63) Zie o.m. F. BOUCKAERT, *o.c.*, 98; F. BOUCKAERT en J. VERSTAPPEN, *l.c.*, p. 447, nr. 19; K. GEENS e.a., „Overzicht van rechtspraak”, *l.c.*, p. 166, nr. 73 en p. 168-169, nr. 77; K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied vóór de eeuwwende”, *l.c.*, p. 17, nr. 4; S. GILCART, *l.c.*, p. 231, nr. 3 en 286, nr. 46; J.-F. LEDOUX en H. MICHEL, „Engagement pris au nom d’une société en formation”, *l.c.*, 258; R. TAS, *l.c.*, 527. Voor deze opvatting bestond steun in het Senaatsverslag (zie *Gedr. St. Senaat 1993-1994*, nr. 1086/2, 22: „Indien het de bedoeling is van de vennoten een vennootschap met rechtspersoonlijkheid op te richten, dan worden de rechtshandelingen voorafgaand aan het deponeren van de akten beheerst door artikel 13bis van de vennootschapswet, dat betrekking heeft op de vennootschap in oprichting”).

(64) Oud artikel 13bis Venn.W. (thans het op essentiële punten gewijzigde artikel 60 W.Venn.; zie *infra*).

(65) Zie o.m. F. BOUCKAERT, *o.c.*, 98; S. ODEURS, *l.c.*, I.2.30, nr. 1600; K. GEENS e.a., „Overzicht van rechtspraak”, *l.c.*, p. 166, nr. 73. Vgl. M. DE WOLF, *l.c.*, p. 419-421, nr. 7.

(66) K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwwende”, *l.c.*, p. 17, nr. 4. Zie ook J.-F. LEDOUX en H. MICHEL, „L’acquisition de la personnalité juridique par une société”, *l.c.*, 12.

(67) Zie A. DE WULF, *l.c.*, *T. Not.*, 19 e.v.; K. BYTTEBIER, *l.c.*, p. 52, nr. 43 en p. 62-63, nr. 49; H. DU FAUX, *l.c.*, *T. Not.* 1996, 270.

Nog anderen verdedigden een *tussenopvatting*(68).

10. Het antwoord op de in de eerste alinea van het vorig randnummer gestelde vraag was niet vrijblijvend. Het was integendeel bepalend voor de toepassing van diverse andere bepalingen (en praktijken) die met de oprichting van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid verband hielden. Zodoende lag de oneensgezindheid nopens dat antwoord aan de basis van diverse andere controverses in de rechtsleer(69).

De controverserond de vragen tot op welk ogenblik er toepassing kon worden gemaakt van de regeling inzake het *handelen namens een vennootschap in oprichting* en welke het beginpunt was van de door die regeling voorziene dubbele termijn(70) sprong wellicht het meest in het oog. In datzelfde kader werd ook geredetwist of en hoe verbintenissen die werden (of in de saisine zouden worden) gesteld namens de vennootschap (in oprichting) in de oprichtingsakte konden worden overgenomen.

Minstens even belangrijk voor de (vnl. notariële) praktijk was de vraag of er onmiddellijk aansluitend op de oprichtingsakte nog wel een algemene vergadering kon plaatsvinden met het oog op de *benoeming* van bestuurders of één of meer zaakvoerders of van een commissaris-revisor, alsmede of er nog een Raad van bestuur kon worden gehouden met het oog op de benoeming van een afgevaardigd bestuurder.

---

(68) Zie b.v. J.M. GOLLIER en P. MALHERBE, *l.c.*, p. 25-26, nr. 25 (volgens hen is de vennootschap opgericht tussen partijen vanaf de oprichtingsakte en t.a.v. derden vanaf de neerlegging; in de tussenperiode blijft de vennootschap een *vennootschap in oprichting* cf. artikel 13bis Venn.W.) en H. BERQUIN en Y. DECHAMPS, *l.c.*, p. 71-74, nr. 11 (volgens deze auteurs is de vennootschap opgericht door en vanaf de oprichtingsakte, evenwel onder de impliciete opschortende voorwaarde van verwerving van de rechtspersoonlijkheid als gevolg van de neerlegging; na neerlegging komt de vennootschap-rechtspersoon met retro-actief effect tot stand; oud artikel 13bis Venn.W. gold volgens hen niet in de tussenperiode).

(69) Een pro-actieve beslissing van de Administratie (27 juni 1996, nr. EE/95.555), genomen op verzoek van de Federatie van Belgische Notarissen, zorgde ervoor dat, weliswaar *contra legem*, werd gedoogd dat notarissen een uittreksel van de oprichtingsakte uitreikten uitsluitend met het oog op het vervullen van de formaliteit van neerlegging, vóór de oprichtingsakte ter registratie was aangeboden (daarover, F. BOUCKAERT en J. VERSTAPPEN, *l.c.*, p. 441-445, nr. 8-14; zie ook *Vr. & Antw.* Kamer GZ 1997-1998, 18320 en 19090-19091, vraag nr. 1377 van Kamerlid S. Creyf d.d. 12 mei 1998 en het antwoord van de Minister). Hoewel aangekondigd door de Minister in voormeld antwoord, is de beslissing tot op heden niet „gelegaliseerd” (zie de artt. 172 en 173 Wetboek Registratierechten).

(70) De regeling vereiste de *tot stand koming* van de vennootschap binnen de twee jaar na het ontstaan van de verbintenis en de overname van de verbintenis door de vennootschap binnen de twee maand na haar *oprichting* (zie voormalig artikel 13bis W.Venn.). Zodoende rees de vraag of die termijnen begonnen te lopen vanaf het verlijden/totstandkomen van de oprichtingsakte dan wel vanaf de neerlegging.

De invoering van de uitgestelde verwerving van rechtspersoonlijkheid en de controverses die daar het gevolg van waren, waren ook aanleiding voor de kredietinstellingen om *prima facie* in strijd met de letter van de wet te weigeren om op loutere voorlegging van een attest van de instrumenterende notaris dat de oprichtingsakte was verleden, tot vrijgave van de door hen in deposito genomen gelden die een *inbreng in geld* vertegenwoordigen, te beslissen.

De onduidelijkheid nopens het ogenblik waarop de vennootschap die voorbestemd is om rechtspersoonlijkheid te verwerven is opgericht, strekte zich tenslotte uit tot diverse wetsbepalingen die de oprichting als beginpunt aanmerken voor bepaalde termijnen. Zo bijvoorbeeld rees betwisting over het beginpunt van de tweejarige termijn van de *quasi-inbrengregeling*(71): verlijden van de akte of de neerlegging(72)?

III. Controverses deels beslecht in het Wetboek van vennootschappen

11. De invoering van het Wetboek van vennootschappen verschafte de vennootschapswetgever een gedroomde kans om de oprichtingsbepalingen opnieuw op elkaar af te stemmen en zodoende de gerezen controverses te beslechten. Het keurslijf van minimalisme en doelmatigheid waarin de wetgever zichzelf had gewrongen(73) hoefde hieraan niet in de weg te staan. De inhoudelijke wijzigingen die daartoe vereist waren, pasten immers volkomen in zijn betrachting om een logisch, goed gestructureerd en samenhangend Wetboek tot stand te brengen. Bovenstaande (niet limitatieve) inventaris van oprichtingsbepalingen die sinds de invoering van de uitgestelde verkrijging van rechtspersoonlijkheid niet langer op elkaar afgestemd waren(74) kon doen verwachten dat het Wetboek menige oprichtingsbepaling zou wijzigen. Hoewel hij ongetwijfeld bekend was met de oprichtingsproblematiek — de wijzigingen aan de regeling van de verbintenissen namens een vennootschap in oprichting (artikel 60 W.Venn.) zijn daarvan getuige — heeft de wetgever (terecht of

---

(71) Zie voormalig artikel 29^{quater} Venn.W., zoals geherformuleerd in de artt. 220 (B.V.B.A.), 396, § I (C.V.B.A.) en 445 (N.V.).

(72) Een identieke discussie kon worden gevoerd rond het beginpunt van de driejarige termijn voorgeschreven in de artikelen die de aansprakelijkheid van de oprichters van een vennootschap met een kennelijk ontoereikend kapitaal regelen (zie oud art. 35, 6° Venn.W., zoals hernomen in de artt. 229, 5° (B.V.B.A.), 405, 5° (C.V.B.A.) en 456, 4° W.Venn. (N.V.)).

(73) Zie *supra*, nr. 4.

(74) Zie *supra*, nr. 8.

onterecht)(75) gemeend de oprichtingsbepalingen slechts minimaal te moeten aanpassen.

12. De nieuwe tekst van de regeling inzake de verbintenissen namens een vennootschap in oprichting (artikel 60 W.Venn.) is veruit de belangrijkste van die door het Wetboek aangebrachte wijzigingen. De voorbereidende werken laten er geen twijfel over bestaan dat de wetgever middels de nieuwe tekst heeft willen „trancheren” in het dispuut dat in de rechtsleer was ontstaan nopens de nauw met elkaar verbonden vragen (i) of er in de periode tussen het verlijden of tot stand komen van de oprichtingsakte en de neerlegging nog wel toepassing kon worden gemaakt van de regeling en (ii) welke het beginpunt was van de termijnen voor bevrijdende overname. Nadat eerder de Minister zich naar aanleiding van een parlementaire vraag reeds had uitgesproken voor een verdere toepassing van de regeling tijdens de *saisine*(76), is thans ook door de wetgever het kamp gekozen van de meerderheidsrechtsleer(77). Teneinde uit te drukken dat de vennootschap (die voorbestemd is om rechtspersoonlijkheid te verkrijgen) tijdens de *saisine* een *vennootschap in oprichting* blijft, of nog dat een dergelijke vennootschap slechts is „opgericht” na het vervullen van de voor de verwerving van rechtspersoonlijkheid constitutieve formaliteit van neerlegging, werden de termijnen voor bevrijdende overname van de namens de vennootschap in oprichting aangegane verbintenissen vastgeknoopt aan het tijdstip van de verkrijging van de rechtspersoonlijkheid, met name de neerlegging(78).

---

(75) Zie daarover *infra*, pt. IV.

(76) Zie *Vr. & Antw.* Kamer GZ 1997-1998, 19667 en 19668 van 14 september 1998.

(77) Zie *Gedr. St.* Kamer 1998-1999, nr. 1838/1, inz. p. 19.

(78) Artikel 60 W.Venn. luidt als volgt: „Tenzij anders is overeengekomen, zijn zij die in naam van een vennootschap in oprichting en vooraleer dat deze rechtspersoonlijkheid heeft verkregen, in enigerlei hoedanigheid een verbintenis hebben aangegaan, persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk, behalve wanneer de vennootschap binnen de twee jaar na het ontstaan van de verbintenis *het in artikel 68 bedoelde uittreksel heeft neergelegd* en zij bovendien die verbintenis binnen de twee maanden na *voormelde neerlegging* heeft overgenomen. In dit laatste geval, wordt de verbintenis geacht van het begin af door de vennootschap te zijn aangegaan.” Zie ook K. GEENS, „De codificatie van het vennootschapsrecht: algemene bepalingen uit het Wetboek van vennootschappen”, in *Nieuw vennootschaps- en financieel recht 1999*, Kalmthout, Biblio, 2000, (277) p. 296-297, nr. 22-23; R. TAS, „Verbintenissen in naam van een vennootschap in oprichting”, *l.c.*, inz. nr. 19 e.v.; H. BRAECKMANS, *Het nieuwe Wetboek van Vennootschappen*, Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten, Universiteit Antwerpen, 2001, p. 17-23, nr. 26-31. Terloops is op te merken dat de tekst ook een ouder twistpunt beslecht, door thans middels de woorden „*behalve wanneer*” duidelijk aan te geven dat de aansprakelijkheid van de promotoren ontstaat onder de ontbindende voorwaarde van een tijdige overname door de vennootschap-rechtspersoon (daarover R. TAS, „Verbintenissen in naam van een vennootschap in oprichting”, *l.c.*, nr. 29-30; het Hof van Cassatie besliste recent nog in dezelfde zin voor wat de verbintenissen aangegaan onder het voormalige artikel 13bis Venn. W. betreft, zie Cass. 14 september 2000, *T.R.V.* 2001, 90, noot R. TAS).

13. De uit de Reparatiwet stammende bepalingen die het besproken systeem van de uitgestelde rechtspersoonlijkheid hebben ingevoerd, mogen dan al zijn opgenomen in het nieuw artikel 2 W.Venn. dat een herformulering en samenvoeging inhoudt van diverse bestaande wetsbepalingen, ze zijn voor het overige slechts minimaal gewijzigd(79). De ongelukkige en verwarringstichtende(80) woorden „*indien ze een vennootschap onder firma is*” in artikel 2 § 4, tweede lid W. Venn. (voormalig artikel 2, derde lid Venn.W.) werden eerst vervangen door de woorden „*indien ze een gemeenschappelijke naam voert*”; de Wet van 23 januari 2001(81) tot wijziging van het Wetboek van vennootschappen heeft vervolgens ook het woord „*gemeenschappelijke*” geschrapt. Deze wijzigingen strekten ertoe de Nederlandse tekst van de wet beter op de Franse tekst, die accurater werd geacht, af te stemmen(82)(83).

---

(79) Artikel 2 W.Venn. is een samenvoeging van de artikelen 2 en 3 Venn.W., artikel 1 van de Wet van 12 juli 1979 tot instelling van de landbouwvennootschap (B.S. 6 september 1979) en artikel 3 van de Wet van 17 juli 1989 betreffende de economische samenwerkingsverbanden (B.S. 22 augustus 1989). Tevens houdt het een herformulering in van artikel 1832, derde lid B.W., dat in de definitie van de vennootschap in artikel 1 W.Venn. niet werd hernomen. Het nieuwe artikel 2 bestaat uit 4 paragrafen: § 1 preciseert dat drie vennootschapsvormen, m.n. de maatschap, de tijdelijke handelsvennootschap en de stille handelsvennootschap (let op de nieuwe benamingen) geen rechtspersoonlijkheid hebben; § 2 bevat een limitatieve lijst van de door het Wetboek erkende handelsvennootschappen met rechtspersoonlijkheid (het E.S.V. werd aan de lijst toegevoegd; tevens werden de wettelijke afkortingen van de vennootschapsvormen opgenomen); § 3 erkent de landbouwvennootschap (L.V.) als burgerlijke vennootschap met rechtspersoonlijkheid (andere burgerlijke vennootschappen kunnen de rechtspersoonlijkheid verkrijgen, door de vorm aan te nemen van één van de handelsvennootschappen met rechtspersoonlijkheid; zie art. 3 § 4 W.Venn.); § 4 herneemt het door de wet van 13 april 1995 ingevoerde systeem van de uitgestelde verwerving van rechtspersoonlijkheid. Zie over artikel 2 W.Venn. ook H. BRAECKMANS, *Het nieuwe Wetboek van Vennootschappen*, p. 11-12, nr. 16.

(80) De vennootschap onder firma is een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid; daartoe is vereist dat de neerleggingsformaliteit wordt vervuld, wat evenwel in de hypothese beoogd door artikel 2 § 4 niet het geval is. Zie ook de kritiek op deze bewoordingen bij K. GEENS, „De fundamenten van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwende”, *l.c.*, p. 23, nr. 11. Zie ook *supra*, nr. 7, ii).

(81) B.S. 6 februari 2001, 3002. Zie ook *Gedr. St. Kamer*, nr. 0978/003, p. 4.

(82) De nieuwe tekst van artikel 2 § 4 luidt als volgt: „De vennootschappen bedoeld in de §§ 2 en 3 verkrijgen rechtspersoonlijkheid vanaf de dag van de in artikel 68 bedoelde neerlegging (lid 1). Bij gebreke van de in het eerste lid bedoelde neerlegging, wordt de vennootschap die daan van koophandel tot doel heeft en noch een vennootschap in oprichting is, noch een tijdelijke handelsvennootschap of een stille handelsvennootschap, beheerst door de regels inzake de maatschap en, indien ze een naam voert, door artikel 204 (lid 2).”

(83) Parallel met deze wijzigingen werden in artikel 204 W.Venn. (oud artikel 17 Venn.W.) eerst de woorden „de firma” vervangen door de woorden „de gemeenschappelijke naam”; de wet van 23 januari 2001 heeft de woorden „met de gemeenschappelijke naam” vervolgens vervangen door de woorden „namens de vennootschap”. Tevens werden de woorden „onder een gemeenschappelijke naam” in artikel 201 W.Venn. dat een wettelijke definitie bevat van de V.O.F. geschrapt. Deze wijzigingen zijn ingegeven door de bekommernis van de wetgever om ook m.b.t. de V.O.F. duidelijk te maken dat zij vrij haar naam mag kiezen (zie ook art. 65 W.Venn.). In het licht van deze wijzigingen kan (terloops) de vraag worden gesteld of „vennootschap onder firma” nog wel een accurate benaming voor dit vennootschapsstype is. Zie *Gedr. St. Kamer* 2000-2001, nr. 0978/1 en 0978/5. Het nieuwe artikel 204 W.Venn. luidt voortaan als volgt: „De vennoten onder firma zijn hoofdelijk aansprakelijk voor alle verbintenissen van de vennootschap, ook al heeft een enkele vennoot getekend, mits dit namens de vennootschap is gebeurd”.

14. Het Wetboek van vennootschappen heeft in artikel 52 het voormalige artikel 1863 B.W. hernomen, zij het met de precisering dat de bepaling enkel van toepassing is op de vennoten van een maatschap en met vervanging van de woorden „naar burgerlijk recht/resp. handelsrecht is opgericht” door de woorden „een burgerlijk/resp. handelsdoel heeft” (84).

15. Tenslotte werd het toepassingsgebied van het voormalig artikel 11 Venn.W. krachtens hetwelke een rechtsvordering ingesteld door een vennootschap waarvan de oprichtingsakte niet was neergelegd onontvankelijk is, beperkt tot de rechtsvorderingen ingesteld door buitenlandse vennootschappen die in België een bijkantoor hebben of in België een openbaar beroep op het spaarwezen doen of hebben gedaan (artikel 58, tweede lid W.Venn.). Sinds de invoering van het systeem van uitgestelde rechtspersoonlijkheid was de sanctie van niet-ontvankelijkheid immers overbodig geworden vermits de vennootschappen die voorbestemd zijn om rechtspersoonlijkheid te verkrijgen bij gebreke aan neerlegging sowieso de rechtspersoonlijkheid en derhalve de bekwaamheid om rechtsvorderingen in te stellen, ontberen (85).

16. Het zal niet verwonderen dat de eerste commentatoren van het Wetboek van vennootschappen er reeds hebben op gewezen dat bovenstaande (minimale) wijzigingen niet alle naar aanleiding van de uitgestelde verwerving van de rechtspersoonlijkheid gerezen controverses hebben beslecht (86). Twistappels als het tijdstip van deblokkering van de in deposito gegeven inbrengen in geld, het beginpunt van de termijnen van de quasi-inbrengeregeling of van de oprichtersaansprakelijkheid naar aanleiding van een kennelijk ontoereikend kapitaal, de benoeming van (afgevaardigde) bestuurders, zaakvoerders of een commissaris-revisor werden *op het eerste gezicht* niet

---

(84) De nieuwe bewoordingen sluiten beter aan bij de Franse tekst van oud artikel 1863 B.W. Artikel 52 W.Venn. luidt als volgt: „De vennoten van een maatschap zijn ten aanzien van derden verbonden, hetzij voor een gelijk deel, wanneer de vennootschap een burgerlijk doel heeft, hetzij hoofdelijk, wanneer zij een handelsdoel heeft. Van deze aansprakelijkheid kan niet worden afgeweken dan door een uitdrukkelijk beding in de met derden gesloten akte”.

(85) Zie K. GEENS, „De codificatie van het vennootschapsrecht”, *l.c.*, p. 295, nr. 21. De buitenlandse vennootschappen hebben per hypothese reeds de rechtspersoonlijkheid verkregen in hun land van herkomst; voor hen blijft de sanctie van niet-ontvankelijkheid zijn nut behouden.

(86) Zie b.v. K. GEENS, „De codificatie van het vennootschapsrecht”, *l.c.*, p. 296-297, nr. 23 (hij wijst erop dat de notariële praktijk met de aangebrachte wijzigingen niet helemaal gelukkig zal zijn) en H. BRAECKMANS, *Het nieuwe Wetboek van Vennootschappen*, p. 21-23, nr. 30 (hij heeft vooral aandacht voor de twistpunten die door het nieuwe artikel 60 W.Venn. onbeslecht zijn gelaten).

aangepakt. De wetgever lijkt zich enkel te hebben toegespitst op de regeling inzake de verbintenissen namens een vennootschap in oprichting en zelfs daar werden niet alle problemen opgelost(87).

Vooraleer daaruit is te besluiten dat de wetgever niet in zijn opzet is geslaagd om een logisch, gestructureerd en samenhangend geheel van regels inzake de oprichting van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid tot stand te brengen, is evenwel aandacht te besteden aan de mogelijke impact van de in artikel 60 W.Venn. doorgevoerde wijzigingen op het leerstuk van de oprichting en zijn bepalingen. Wie weet leidt die analyse alsnog tot een oplossing van de (meeste) oprichtingsperikelen...

IV. De oprichting van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid *revisited*

17. Hiervoor is uiteengezet dat de kern van de naar aanleiding van de invoering van de uitgestelde verwerving van rechtspersoonlijkheid gerezen problemen is te zoeken in de onduidelijkheid die was ontstaan nopens de definitie van de *oprichting* en derhalve ook van de *vennootschap in oprichting*. Die onduidelijkheid was het gevolg van een combinatie van twee zaken: enerzijds de sibillijnse tekst van artikel 2, derde lid Venn.W. (thans artikel 2, §4, tweede lid W.Venn.) en anderzijds de rest van de oprichtingsbepalingen die ongewijzigd waren gebleven en waarvan een aantal nog de gedachte uitdrukken dat de oprichting van de vennootschap met het verlijden of het tot stand komen van de oprichtingsakte samenviel(88).

18. Bij nader toezien laat de nieuwe tekst van *artikel 60 W.Venn.* toe om althans ten dele tot de kern van bovenstaande problematiek door te dringen. In tegenstelling tot het voormalige artikel 13*bis* Venn.W. dat zelf op de, in het licht van de wetwijziging van 1995 niet langer duidelijke, begrippen „oprichting” en „tot stand koming” van de vennootschap was geënt, laat de nieuwe tekst er geen enkele twijfel meer over bestaan dat een vennootschap (die voorbestemd is om

---

(87) Zie J.-F. LEDOUX en H. MICHEL, „L’acquisition de la personnalité juridique par une société: vers une interprétation médiane”, *l.c.*, p. 13-15 (zij stellen reeds een nieuwe wetwijziging voor waarbij de wetgever naar Frans model een systeem zou invoeren dat voorziet in de automatische overname van verbintenissen aangegaan met toepassing van artikel 60 W.Venn. vóór het verlijden of de tot stand koming van de oprichtingsakte enerzijds en in de saisine anderzijds).

(88) Zie *supra*, nr. 8.

rechtspersoonlijkheid te verwerven) zgn. *in oprichting* is tot de constitutieve formaliteit van neerlegging van een uittreksel uit de oprichtingsakte is vervuld. Bovendien uit de bedoeling van de wetgever, is zulks thans duidelijk af te leiden uit de tekst zélf van de bepaling en dan inzonderheid uit de zinsnede „*vooraleer deze rechtspersoonlijkheid heeft verkregen*” die nu, in het licht van het vastknopen van de dubbele termijn voor de bevrijdende overname van de verbintenissen aan de neerlegging, zijn volle betekenis (erin bestaande o.m. te verwijzen naar de periode tussen oprichtingsakte en verwerving van rechtspersoonlijkheid) heeft gekregen. Eén en ander laat ons toe de *vennootschap in oprichting* te definiëren als de vennootschap waaraan de wet de rechtspersoonlijkheid verbindt(89), doch die bij gebreke aan het vervullen van de daartoe vereiste formaliteit van neerlegging nog geen rechtspersoonlijkheid heeft verkregen.

19. De definitie van *vennootschap in oprichting* in het achterhoofd houdend, is vervolgens *artikel 2, § 4 W.Venn.* onder de loep te nemen.

i) Het *eerste lid* van deze bepaling vergt nauwelijks toelichting. Het bevestigt dat de vennootschapsvormen die de wet als rechtspersonen erkent, de rechtspersoonlijkheid slechts bekomen vanaf de dag van de in artikel 68 W.Venn. bedoelde neerlegging, tzt. de neerlegging (in het vennootschapsdossier)(90) van een uittreksel uit de oprichtingsakte binnen vijftien dagen na de dagtekening van de definitieve akte(91).

ii) M.b.t. het *tweede lid* van artikel 2, § 4 W.Venn. (oud artikel 2, derde lid Venn.W.) is te herhalen dat het werd ingevoerd enerzijds ter bescherming van derden (die zich immers niet langer op het leerstuk van de onregelmatige V.O.F. kunnen beroepen) en anderzijds om duidelijk te maken dat de openbare en duurzame handelsvennootschap waarvan de oprichtingsakte niet wordt neergelegd („onregelmatige

---

(89) Het betreft één van de vennootschapsvormen vermeld in artikel 2, §§ 2 en 3 W.Venn. Het kan daarbij gaan om een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid (§ 2), een burgerlijke vennootschap met rechtspersoonlijkheid (§ 3, i.e. enkel een L.V.) of een burgerlijke vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid heeft aangenomen (art. 3, § 4 W.Venn.).

(90) Dit dossier wordt bewaard ter griffie van de rechtbank van koophandel van het rechtsgebied waarbinnen de vennootschap haar zetel heeft (zie artikel 67 W.Venn.).

(91) Terloops is op te merken dat de aanhef van artikel 68 („Bij oprichting en binnen vijftien dagen na de dagtekening van de definitieve akte”) opnieuw de indruk wekt dat de *oprichting* is te onderscheiden van de neerlegging en zelfs dat zij met de (definitieve) oprichtingsakte samenvalt. In het licht van het tweeledig karakter dat de oprichting van een vennootschap-rechtspersoon thans vertoont, strekt de aanhef er wellicht enkel toe duidelijk aan te geven dat de door artikel 68 W.Venn. voorgeschreven formaliteiten slechts gelden in het kader van de oprichting van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid. Die verduidelijking is evenwel ten overvloede, nu de bepalingen van Boek IV (waaronder artikel 68 ressorteert) precies bedoeld zijn voor de vennootschappen met rechtspersoonlijkheid.

handelsvennootschap”) niet nietig is, doch geen rechtspersoonlijkheid heeft en aan de regels betreffende de maatschap is onderworpen(92). Teneinde duidelijk te maken dat de vennootschap van gemeen recht, thans de maatschap genoemd, voortaan ook een handelsdoel kan hebben (zgn. commerciële maatschap) werd trouwens ook de tekst van artikel 52 W.Venn. (oud artikel 1863 B.W.) aangepast(93).

Uit de artikelen 2, § 4, tweede lid en 52 W.Venn. en de daaraan ten grondslag liggende bedoeling is af te leiden dat de wetgever, enigszins naar model van de figuur van de onregelmatige V.O.F. die hij zopas naar de rechtsgeschiedenis had verwezen, aan de maatschap een rol heeft willen toebedelen van *vangnet*. De maatschap is in die optiek niet enkel de vennootschap (zonder rechtspersoonlijkheid) die de vennoten bewust hebben willen oprichten, zij is tevens de vennootschap die tot stand komt wanneer partijen onbewust de constitutieve bestanddelen van het maatschapscontract hebben vervuld.

iii) Terugkerend naar de tekst van het tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn., thans gelezen in het licht van de voormelde definitie van de *vennootschap in oprichting* leidt zulks tot volgende conclusies.

Krachtens de besproken bepaling is, bij gebreke van de in het eerste lid bedoelde neerlegging beheerst door de regels inzake de maatschap en, indien ze een naam voert, door artikel 204 W.Venn.(94), de vennootschap die daden van koophandel tot doel heeft en noch een vennootschap in oprichting, noch een tijdelijke handelsvennootschap of een stille handelsvennootschap is.

Opdat een „vennootschap” die eigenlijk voorbestemd is om een rechtspersoon te worden(95), zou worden beheerst door de regels inzake de maatschap is derhalve aan volgende (cumulatieve) voorwaarden te voldoen: (a) er is geen uittreksel uit de oprichtingsakte neergelegd; (b) het gaat niet om een vennootschap in oprichting; (c)

---

(92) Zie *supra*, nr. 7, ii) en de verwijzingen aldaar naar de voorbereidende werken.

(93) *Ibid.*, nr. 7, iii) en de verwijzingen aldaar.

(94) Te herhalen is dat de wetgever met die verwijzing heeft willen duidelijk maken dat de vennoten, in afwijking van artikel 51 W.Venn., verbonden zijn wanneer één van hen namens de vennootschap tekent, zelfs indien hij daartoe niet uitdrukkelijk was gemandateerd. Zie *supra*, nr. 7, ii), inz. voetnoot 47.

(95) De verwijzing naar de neerlegging bedoeld in het eerste lid, dat op zijn beurt verwijst naar de vennootschappen bedoeld in de §§ 2 en 3, maakt duidelijk dat het de vennootschappen zijn die de wettelijke roeping hebben een rechtspersoon te worden die door de besproken bepaling worden beoogd. Over de discrepantie tussen het vereiste dat het gaat om een vennootschap die daden van koophandel tot voorwerp heeft enerzijds en anderzijds de onrechtstreekse verwijzing naar de L.V. (vennootschap bedoeld in artikel 2, § 3 W.Venn.), zie verder dit randnummer en voetnoot 104.

het gaat evenmin om een tijdelijke handelsvennootschap of een stille handelsvennootschap.

De zopas weerhouden definitie van *vennootschap in oprichting* geeft evenwel aan dat een vennootschap die voorbestemd is om rechtspersoonlijkheid te verwerven *in oprichting* is zolang er niet aan de constitutieve neerleggingsformaliteit is voldaan. Bijgevolg kan de vraag worden gesteld wat dan nog de draagwijdte is van de besproken bepaling. Immers, zolang er niet is overgegaan tot neerlegging van een uittreksel uit de oprichtingsakte van een vennootschap als bedoeld in artikel 2, §§ 2 en 3 W.Venn., bestaat er slechts een *vennootschap in oprichting* die blijkens de (althans op dit punt duidelijke) tekst van artikel 2, § 4 W.Venn., tweede lid, niet aan de regels van het maatschapsrecht is onderworpen! Anders gezegd lijkt het erop dat de vervulling van de eerste cumulatieve voorwaarde voor toepassing van het tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn. automatisch tot gevolg heeft dat de tweede cumulatieve voorwaarde niét is vervuld, waardoor het besproken artikel geen toepassing vindt... Het is, gelet op het cumulatief karakter van de toepassingsvoorwaarden van de bepaling, een schrale troost dat aan de derde voorwaarde doorgaans wel zal zijn voldaan: vennootschappen die ertoe geroepen zijn rechtspersoonlijkheid te verwerven zullen immers wellicht zelden als een tijdelijke handelsvennootschap of een stille handelsvennootschap kwalificeren.

Dat de besproken bepaling grotendeels overbodig is, moge ook blijken uit de hiernavolgende, (niet noodzakelijk exhaustieve) *casusposities*:

- Zoals voorheen is het denkbaar dat twee of meer personen gezamenlijk, op openbare en duurzame wijze een handelsbedrijf uitoefenen, waarbij hun samenwerking voldoet aan de constitutieve bestanddelen van een vennootschap (als gedefinieerd in artikel 1 W.Venn.). Onder de gelding van het vroegere recht zou deze vennootschap, waarvan er per hypothese geen oprichtingsakte is opgesteld, als een onregelmatige V.O.F. zijn gekwalificeerd. In zekere zin is ze dat nog steeds, ware het niet dat de onregelmatige V.O.F. thans bij gebreke aan het vervullen van de constitutieve neerleggingsvereiste rechtspersoonlijkheid ontbeert en bijgevolg (slechts) als een commerciële maatschap kwalificeert. Tot dergelijke kwalificatie kan reeds op grond van de regels van de maatschap worden gekomen; daartoe is de regel van het tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn. derhalve niet meer nodig.
- Het is evenzeer denkbaar dat partijen bewust zouden kiezen voor de oprichting van een commerciële maatschap. Doorgaans zullen zij hiervan een geschrift opstellen (oprichtingsakte) dat zij desgeval-

lend (er geldt geen verplichting) authentiek zouden kunnen laten vaststellen(96). Niets verhindert hen om de oprichtingsakte *naar het model* van een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid op te stellen. In de mate dat de oprichtingsakte aan alle constitutieve bestanddelen daarvan voldoet, zal zij een commerciële maatschap uitmaken. Vermits artikel 2, § 4 W.Venn., tweede lid, uitgaat van de veronderstelling dat een vennootschap die voorbestemd is om een rechtspersoon te worden, in het spel is, is de bepaling in de besproken hypothese niet van toepassing.

- Vervolgens is het denkbaar dat partijen een vennootschap met rechtspersoonlijkheid willen oprichten en daartoe een (naargelang de beoogde rechtsvorm) onderhandse of authentieke oprichtingsakte opstellen, doch er in die akte uitdrukkelijk voor kiezen om reeds in de saisine een vennootschap tot stand te brengen. Vermits de vennootschap bij gebreke van neerlegging nog geen rechtspersoonlijkheid heeft, zal zij (slechts) een commerciële maatschap uitmaken die, tenzij anders bepaald in de oprichtingsakte, wordt beheerst door het maatschapsrecht en de daarmee verenigbare regels van de statuten. Zeker waar partijen een vennootschapsvorm die voorziet in een beperking van aansprakelijkheid in het leven wensen te roepen, is deze casuspositie niet zonder risico's. Handelingen die in de saisine namens de commerciële maatschap zouden worden gesteld, kunnen immers de hoofdelijke en onbeperkte aansprakelijkheid van de vennoten in het gedrang brengen (artikel 52 W.Venn.). Waar er voor de invoering van artikel 60 W.Venn. kon aan getwijfeld worden of er in de saisine nog wel kon worden gehandeld namens een vennootschap in oprichting (zo werd aangenomen dat zulks niet kon, waren handelingen voor de vennootschap in de tussenperiode, zo werd aangenomen, slechts mogelijk indien deze reeds als commerciële maatschap kon worden gekwalificeerd), is dat thans niet meer het geval, zodat de besproken casuspositie voortaan wellicht eerder theoretisch zal zijn. Gelet op de per hypothese uitdrukkelijke onderwerping aan de regels van het maatschapsrecht is de regel van het tweede lid van artikel 2, § 4 W. Venn. eigenlijk weer overbodig(97).

---

(96) De notaris doet er uiteraard goed aan duidelijk in de akte aan te geven dat het een commerciële maatschap betreft en geen handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid, zulks om alle mogelijke betwistingen nopens de rechtsvorm van de vennootschap te vermijden.

(97) Gelet op de eerder besproken *ratio legis* van de bepaling kan zij wellicht niet zo worden gelezen dat zij de toepassing van de bepalingen van het maatschapsrecht *uitsluit* voor vennootschappen die, zoals in de besproken hypothese, in oprichting zijn. De bepalingen van het maatschapsrecht beschermen de derden immers minstens even sterk, zoniet sterker dan artikel 60 W.Venn. Wellicht heeft de wetgever enkel willen duidelijk maken dat de bescherming van het maatschapsrecht slechts geldt, voor de handelingen die niet op grond van de regeling van de verbintenissen namens een vennootschap in oprichting zijn gesteld.

- Een variant op de voorgaande casuspositie bestaat erin dat de partijen na een oprichtingsakte te hebben ondertekend van een vennootschap die voorbestemd is om de rechtspersoonlijkheid te verwerven, doch voor deze een rechtspersoon is geworden (als gevolg van de neerlegging) *de facto*, d.w.z. zonder dat zulks uitdrukkelijk in de oprichtingsakte is overeengekomen, op een openbare en duurzame wijze namens de vennootschap (en per hypothese *niet* namens de *vennootschap in oprichting*) daden van koophandel stellen. Zij lopen dan het risico als „onregelmatige vennootschap” beschouwd te worden en derhalve, zo is te verdedigen o.m. op grond van artikel 2, § 4 W.Venn. aan de regels van het maatschapsrecht (met o.m. de regel van de hoofdelijke en onbeperkte aansprakelijkheid vervat in artikel 52 W.Venn.) te worden onderworpen(98). Artikel 2, § 4 W.Venn., tweede lid, heeft *in casu* (voor het eerst) overigens een toegevoegde waarde, vermits het in afwijking van het gemeen recht (zie artikel 51 W.Venn.) middels de verwijzing naar artikel 204 W.Venn. aangeeft dat de vennootschap (en de vennoten) zullen gebonden zijn indien een vennoot heeft gehandeld namens de vennootschap, zonder dat is vereist dat hij daartoe was gemandateerd(99).
- Het is ook denkbaar dat partijen een oprichtingsakte zouden ondertekenen met het oog op het tot stand brengen van een vennootschap-rechtspersoon, doch vervolgens (bijvoorbeeld omdat er reeds een spreekwoordelijke kink in de kabel is gekomen) van de neerleggingsformaliteit zouden afzien. Krachtens artikel 256 van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten is evenwel een geldboete verschuldigd in geval van niet of niet tijdige neerlegging van het uittreksel uit de oprichtingsakte. In geval van een authentieke oprichtingsakte is de boete krachtens artikel 257 van datzelfde Wetboek verschuldigd door de notaris. Partijen zullen in die omstandigheden wellicht de grootste moeite hebben een notaris bereid te vinden om niet tot neerlegging op grond van artikel 68 W.Venn. over te gaan(100)(101). Er zal in het gegeven voorbeeld niets anders

(98) Zie ook voor die hypothese en voor een terechte waarschuwing hier tegen: K. GEENS, „De fundamente van het vennootschapsrecht dooreengeschied voor de eeuwwende”, *l.c.*, p. 17, nr. 4.

(99) Zie *supra*, voetnoot 47.

(100) Zie ook M. DE WOLF, *l.c.*, p. 421-422, nr. 8.

(101) De interpretatie als zouden de artikelen 256 en 257 W. Reg. wat de oprichting betreft sinds de invoering van de uitgestelde rechtspersoonlijkheid geen voorwerp meer hebben, nu artikel 2, § 4, tweede lid W.Venn. (oud artikel 2, derde lid Venn.W.) lijkt toe te laten dat de neerlegging niet plaatsvindt, is wellicht gewaagd te noemen.

opzitten dan b.v. na het verwerven van de rechtspersoonlijkheid een buitengewone algemene vergadering bijeen te laten komen waarop tot ontbinding van de vennootschap wordt beslist.

- Het is wellicht niet denkbaar dat partijen een authentieke akte zouden laten verlijden houdende de oprichting van een vennootschap die voorbestemd is om de rechtspersoonlijkheid te verwerven, doch met de bedoeling (*ab initio*) om haar geen rechtspersoonlijkheid te laten verwerven(102). Zeker waar het een vennootschaps-type met een beperking van aansprakelijkheid betreft, zou zulks op volstrekt nutteloze wijze tot moeilijke problemen aanleiding geven: eventuele inbrengen in geld, waarop trouwens inbrengrechten zouden zijn betaald, blijven nodeloos gedurende drie maanden geblokkeerd(103), het voordeel van de beperking van aansprakelijkheid wordt bij gebreke aan verwerving van een van de vennoten onderscheiden rechtspersoonlijkheid niet verworven, boetes wegens niet neerlegging zijn verschuldigd op grond van de artt. 256 en 257 W.Reg...
- Het tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn. heeft enkel aandacht voor de vennootschap die daden van koophandel tot doel heeft. Nochtans lijkt niets eraan in de weg te staan dat partijen in de voorgaande casusposities bewust of minstens *de facto* een burgerlijke maatschap in het leven zouden roepen(104).

In de praktijk zullen de zaken doorgaans veel eenvoudiger zijn dan voorgaande opsomming van (toegegeven, vaak theoretische) casusposities doet uitschijnen. Indien partijen ervoor opteren om een vennootschap met rechtspersoonlijkheid in het leven te roepen, dan zullen zij die keuze meestal op weloverwogen gronden doen. Een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid, zeker indien die gepaard gaat met een beperking van aansprakelijkheid heeft immers belangrijke voordelen, waarvoor partijen trouwens bereid zullen zijn een zekere prijs te betalen. Die beredeneerde keuze voor een vennootschap mét rechtspersoonlijkheid heeft tot gevolg dat partijen, behoudens uitdrukkelijk

---

(102) Van deze hypothese is te onderscheiden de eerder besproken casuspositie waarbij partijen opteren voor een commerciële maatschap, doch met statuten die zijn opgesteld *naar het model* van een vennootschap die voorbestemd is om rechtspersoonlijkheid te verwerven.

(103) Zie de artt. 311 (B.V.B.A.), 399, (C.V.B.A.) en 449 (N.V.) W.Venn.

(104) Zie ook *Gedr. St. Senaat* 1993-1994, nr. 1086/2 p. 26, zesde alinea. Overigens verwijst de besproken bepaling naar het eerste lid van artikel 2, § 4, dat ook van toepassing is op de landbouwvennootschap, die krachtens de uitdrukkelijke tekst van artikel 2, § 3 W.Venn. een burgerlijke vennootschap is.

andersluidend beding in de oprichtingsakte enerzijds of — en dit is gevaarlijker — een optreden anders dan in naam van de beoogde vennootschap in oprichting anderzijds, niet mogen geacht worden om in de tussenperiode tussen het verlijden of tot stand komen van de oprichtingsakte en de neerlegging van een uittreksel daaruit, een (commerciële of burgerlijke, naar gelang het doel) maatschap in het leven te hebben geroepen.

iv) *Besluitend* is dus vast te stellen dat de oprichtingsakte van een vennootschap die voorbestemd is om de rechtspersoonlijkheid te verwerven enkel een „vennootschapscontract” doet ontstaan, maar (nog) geen (afhankelijk van het doel, commerciële of burgerlijke) maatschap. Die conclusie luidt slechts anders wanneer partijen hetzij uitdrukkelijk in de oprichtingsakte hebben voorzien dat de vennootschap in de tussenperiode een maatschap zal zijn (*bewuste keuze*)(105) hetzij wanneer zij tijdens die saisine namens de — bij gebreke aan rechtspersoonlijkheid onregelmatige — vennootschap i.p.v. namens de *vennootschap in oprichting* zijn opgetreden (*vangnet*)(106). Met het oog op de bescherming van derden, onderstreept het (voor het overige overbodige) tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn. die vangnetfunctie en versterkt ze door middels een verwijzing naar artikel 204 W.Venn. aan te geven dat de vennoten zullen zijn gebonden van zodra één van hen namens de vennootschap heeft gehandeld, zelfs indien hij hiertoe niet werd gemandateerd. Het is in geval van een oprichting bij authentieke akte ongetwijfeld de plicht van de notaris om partijen te wijzen op de belangrijke aansprakelijkheidsrisico's die kunnen verbonden zijn aan het handelen namens een maatschap. Partijen doen er beter aan het handelen uit te stellen tot na de neerlegging (al bij al is de saisine een betrekkelijk korte periode), minstens kunnen zij worden aangeraden uitdrukkelijk te handelen namens bijvoorbeeld de *N.V. X in oprichting*. Hoewel de promotoren ook in geval van verbintenissen aangegaan in toepassing van artikel 60 W.Venn. persoonlijk gebonden zijn, geldt deze gebondenheid slechts onder de ontbindende voorwaarde van overname door de vennootschap-rechtspersoon die dan op retro-actieve en voor de pro-

---

(105) Partijen zullen in die hypothese in de oprichtingsakte hun onderlinge rechtsverhouding regelen.

(106) In de besproken hypothese zullen partijen per definitie niet hun onderlinge rechtsverhouding in de oprichtingsakte hebben geregeld. Er kan betwijfeld worden of die rechtsverhouding beheerst wordt door de oprichtingsakte, die immers werd opgesteld met het oog op het tot stand brengen van een vennootschap-rechtspersoon, niet een maatschap. Het (gemeen) maatschapsrecht lijkt dan eerder toepassing te zullen vinden.

motoren bevrijdende wijze titularis wordt van de namens hem aangegane rechten en verplichtingen(107).

20. Kan in het licht van het voorgaande nog worden voorgehouden dat het vennootschapscontract dat aan de basis ligt van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid een zgn. oprichtingsovereenkomst is, d.w.z. een overeenkomst waardoor een rechtspersoon ontstaat(108)? Het antwoord luidt ongetwijfeld bevestigend, doch met dien verstande dat de rechtspersoon niet meer gelijktijdig met de tot stand koming van het vennootschapscontract zal ontstaan, doch slechts na vervulling van het constitutieve vereiste van neerlegging, terwijl in de tussenperiode in beginsel niet meer dan een vennootschapscontract (en nog geen contractuele vennootschap) bestaat. Het verdient wellicht aanbeveling dat één en ander zou worden vastgelegd in de definitie van de vennootschap in artikel 1 W.Venn., die immers de inmiddels achterhaalde idee uitdrukt dat elke vennootschap reeds is opgericht vanaf de vennootschapsovereenkomst.

21. Voorgaande analyse laat alvast toe nog enkele van de naar aanleiding van de invoering van de uitgestelde rechtspersoonlijkheid ontstane controverses te beslechten.

- i) Spijts de uitdrukkelijke tekst van de bepalingen die de inbreng in geld regelen en die de *deblokkering van de in deposito gegeven gelden* afhankelijk stellen van de voorlegging van een bericht van de instrumenterende notaris dat de oprichtingsakte is verleden, is een vrijgave slechts mogelijk nadat de vennootschap ingevolge het vervullen van de neerleggingsformaliteit de rechtspersoonlijkheid heeft verkregen. De gelden zijn immers gedeponeerd op naam van de vennootschap in oprichting, zijnde de toekomstige vennootschap-rechtspersoon. Bovendien laat de wet slechts de vrijgave toe aan personen die bevoegd zijn om de vennootschap te verbinden. Onder vennootschap is hier enkel de vennootschap-rechtspersoon te begrijpen, vermits het op diens naam (weliswaar *in oprichting*) is dat de rekening is geopend. Overigens bestaat er in de tussenperiode in beginsel nog geen vennootschap (lees een

---

(107) Daarentegen zullen verbintenissen die namens de maatschap (i.e. de gezamenlijke vennoten) zijn aangegaan in beginsel en behoudens andersluidende afspraken met de derde slechts overgaan op de vennootschap-rechtspersoon mits eerbiediging van de gemeenrechtelijke regels inzake de overdracht van overeenkomsten. Zie ook A. DE WULF, „De constitutieve neerlegging van de oprichtingsakte en de notariële praktijk”, *l.c.*, *T. Not.*, p. 30-31, nr. 56-61.

(108) Zie voor dat begrip, J. RONSE, *Algemeen deel van het vennootschapsrecht*, Leuven, Acco, 1975, p. 78-79.

maatschap) en indien dat wel het geval zou zijn (bewuste optie in de oprichtingsakte of *de facto* ontstaan) dan is slechts vast te stellen dat het om een andere vennootschap gaat dan de vennootschap in oprichting op wiens naam de rekening is geopend.

- ii) Ook over het beginpunt van de tweejarige termijn van de *quasi-inbrengregeling* kan geen twijfel meer bestaan. Hoewel het als uitgangspunt voor die termijn gehanteerde begrip „*oprichting*”, in tegenstelling tot dat van de „*vennootschap in oprichting*”, geen eenduidige betekenis heeft in de oprichtingsbepalingen(109), verwijst het *in casu* naar het ogenblik van de tot stand koming van de vennootschap-rechtspersoon. Eén en ander is af te leiden uit de precisering in de wet dat het in voorkomend geval kan gaan om de verkrijging door de vennootschap-rechtspersoon van een vermogensbestanddeel met toepassing van artikel 60 W.Venn(110). Krachtens die bepaling zijn namens de vennootschap in oprichting verbintenissen aan te gaan tot de vervulling van de formaliteit van neerlegging. Bovendien heeft de bepaling betrekking op de verkrijging (rechtstreeks of door bevrijdende overname van een op grond van artikel 60 W.Venn. aangegane verbintenis) door de vennootschap-rechtspersoon en wordt in een procedure voorzien die de tussenkomst van diverse vennootschapsorganen vereist. Zulks veronderstelt dat de vennootschap-rechtspersoon ingevolge de neerleggingsformaliteit is tot stand gekomen.
- iii) Hetzelfde geldt wellicht voor het beginpunt van de driejarige termijn van *aansprakelijkheid van de oprichters wegens kennelijk ontoereikend kapitaal*. Het lijkt immers logisch dat de termijn slechts begint te lopen vanaf het ogenblik dat de vennootschap-rechtspersoon ook effectief aan het handelsverkeer kan deelnemen (en zodoende het risico begint te dragen het voorwerp te worden van een faillietverklaring). Nochtans zou deze interpretatie betekenen dat het woord „*oprichting*” in dezelfde wetsbepaling nu eens als verwijzend naar de neerlegging (faillissement binnen de drie jaar) dan weer als verwijzend naar het verlijden van de oprichtingsakte (het maatschappelijk kapitaal is te beoordelen bij het verlijden van de oprichtingsakte) is te interpreteren(111).

---

(109) In de bepalingen die de storting van het kapitaal regelen is onder oprichting bijvoorbeeld duidelijk het verlijden van de oprichtingsakte te begrijpen (zie b.v., wat de N.V. betreft, artikel 448 W.Venn.). In andere bepalingen verwijst het naar de tot stand koming van de vennootschap-rechtspersoon.

(110) Zie de artikelen 220 (B.V.B.A.), 396, § 1 (C.V.B.A.) en 445 (N.V.) W.Venn.

(111) Zie de artikelen 229, 5° (B.V.B.A.), 405, 5° (C.V.B.A.) en 456, 4° (N.V.) W.Venn.

- iv) Vermits de wet zulks uitdrukkelijk bevestigt, bestaat er geen twijfel over dat de bestuurders en zaakvoerders in de oprichtingsakte kunnen worden benoemd(112). Voorts lijkt artikel 525, tweede lid W.Venn. ruimte te bieden om op vergelijkbare wijze in de statuten te bepalen dat de eerste afgevaardigde(n) tot het dagelijks bestuur in de oprichtingsakte zullen worden benoemd(113). De benoeming van deze personen zal evenwel slechts gevolgen sorteren vanaf het vervullen van de neerleggingsformaliteit. De benoeming van bestuurders, zaakvoerders of een commissaris-revisor in het raam van een algemene vergadering die overeenkomstig een aloude (en nog steeds frequent toegepaste) notariële praktijk aansluitend op de oprichtingsakte wordt gehouden, lijkt dan weer moeilijk in overeenstemming te brengen met het geldende recht(114). Bij gebreke aan een wettelijke bepaling terzake is immers bezwaarlijk staande te houden dat de vennootschapsorganen voorafgaand aan het tot stand komen van de vennootschap-rechtspersoon kunnen bijeenkomen en beslissen(115).
- v) De rechtsleer neemt vrijwel unaniem aan dat de verbintenissen aangaande op grond van artikel 60 W.Venn. voorafgaand aan het verlijden van de oprichtingsakte, in die akte kunnen worden overgenomen onder de opschortende voorwaarde van neerlegging(116). Hoewel dit (pragmatisch) standpunt vanuit praktisch oogpunt begrijpelijk is, is het weerom moeilijk met het geldende recht te verzoenen. De overname van de verbintenissen die in zijn naam en voorafgaand aan zijn oprichting zijn aangaan, dient immers door de vennootschap-rechtspersoon zélf te gebeuren, wat slechts mogelijk is nadat hij is tot stand gekomen(117). *A fortiori* is naar geldend recht in de oprichtingsakte geen geldige anticipatieve overname van verbintenissen die in de saisine op grond van artikel 60 W.Venn. zullen worden gesteld mogelijk.

---

(112) Zie artikel 518, § 2 W.Venn. (N.V.) en artikel 256, tweede lid W.Venn. (B.V.B.A.).

(113) Zie ook B. VAN BRUYSTEGEM, *l.c.*, 184.

(114) Hetzelfde geldt voor de benoeming van een afgevaardigde tot het dagelijks bestuur door een Raad van bestuur die eveneens aansluitend op de oprichtingsakte voor notaris wordt gehouden.

(115) In de mate dat de benoeming met unanimiteit en onder de opschortende voorwaarde van neerlegging gebeurt, zijn de risico's op betwisting, mede gelet op de regel van artikel 77 W.Venn., wellicht eerder beperkt (hoewel niet onbestaande).

(116) Zie R. TAS, „Verbintenissen in naam van een vennootschap in oprichting”, *l.c.*, p. 28, nr. 48 en de verwijzingen naar de rechtsleer.

(117) Zie ook R. TAS, „Verbintenissen in naam van een vennootschap in oprichting”, *l.c.*, p. 27, nr. 45. Niettemin sluit de auteur zich vervolgens, om begrijpelijke pragmatische redenen, bij de meerderheidsrechtsleer aan.

22. De uiteenzetting in het voorgaande randnummer heeft aangetoond dat zeker niet alle oprichtingsperikelen aan de hand van de op grond van het Wetboek van vennootschappen ontwikkelde analyse zijn op te lossen, minstens dat de oplossing waartoe wordt gekomen weinig praktijkvriendelijk is. Zo bijvoorbeeld lijkt een wettelijk ingrijpen aangewezen om de notariële praktijk waarbij aansluitend op de oprichtingsakte reeds een algemene vergadering en Raad van bestuur wordt gehouden met het oog op het verrichten van de vereiste benoemingen, te bevestigen. Een wettelijke tussenkomst lijkt evenzeer aangewezen teneinde de eventuele overname van verbintenissen die op grond van artikel 60 W.Venn. zijn (of in de saisine zullen worden) aangegaan, te regelen(118). Ook een ingreep van de wetgever die ertoe strekt een duidelijker afbakening tot stand te brengen van het begrip „*oprichting*”, dat doorheen de oprichtingsbepalingen immers afhankelijk van de context verwijst naar nu eens de oprichtingsakte, dan weer de neerlegging (en de correlatieve verwerving van de rechtspersoonlijkheid), lijkt geen overbodige luxe te zijn.

Wellicht zou ook een herziening van het verwarringscheppende en in belangrijke mate zinledige en overbodige tweede lid van artikel 2, § 4 W.Venn. wenselijk zijn. De bepaling zou dan duidelijker dan thans het geval is dienen uit te drukken dat er in de saisine slechts een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid bestaat wanneer partijen daar hetzij uitdrukkelijk voor hebben gekozen in de oprichtingsakte, hetzij namens een dergelijke vennootschap (i.p.v. namens een vennootschap *in oprichting*) zijn opgetreden.

Besluit

23. De invoering van het systeem van de uitgestelde verwerving van de rechtspersoonlijkheid door de zgn. Reparatiewet van 13 april 1995 heeft grote onrust en „tweedracht” gezaaid in vnl. notariële middens. Deze was te wijten aan wetgevend werk dat tegelijkertijd onzorgvuldig was en te minimalistisch was opgevat. De wijzigingen door de opstellers van het Wetboek van vennootschappen aan artikel 60 W.Venn. zijn zorgvuldiger gebeurd en hebben dan ook een aantal van de controverses beslecht. Nochtans was de wettelijke tussenkomst opnieuw te minimalistisch om alle gerezen oprichtingsperikelen te

---

(118) Zie voor een voorstel daartoe, geïnspireerd op het Franse recht, J.-F. LEDOUX en H. MICHEL, „L’acquisition de la personnalité juridique par une société”, *l.c.*, 14-15.

regelen. Een nieuwe wettelijke tussenkomst zal nodig zijn wil de wetgever ook inzake de oprichting van vennootschappen die voorbestemd zijn om rechtspersoonlijkheid te verwerven een logisch, goed gestructureerd en samenhangend Wetboek tot stand brengen. Tot zolang zal de rust in *oprichterslandschap* niet volledig zijn weergekeerd.